

శ్రీ

బలజో సౌభద్రీయము.

అనునీతేలుగునాటకము.

•

గోదావరీతీరవిక్వాసరాయపుర

వాస్తవ్యుడగు

కస్తూరిశివశంకరకవిచే

రచియింపబడియె.

మొదటిసూక్ష్మ ప్రతులు 10

వీలూరు,

సత్తిరాజునీతారామయ్యగారి

దేవోపకారిమద్రాక్షరకాలయందు ముద్రింపబడియె.

కాపీరెటు రిజిష్టరు.

• 1903 సం॥

వెల 0-8-0

పండితకవులార! నేనీనాటకమాటలకై మిక్కిలిచిన్నతనములో రచించినదగు
టచేతను ఇదియేప్రథమకృత్యమగుటచేతను ఇందచ్చటచ్చట తప్పులుకుప్పలుగా నున్నవి.
కనుక నేదీనిని ముద్రించక చిరకాలమునుంచి యాపేక్షఁజేసితిని. కాని, నా స్నేహితులు
కొంఠలుపండితులు దీనినప్పుడప్పుడు చూచి యిదిప్రయోగమునకు నులభసాధ్యముగా
నుండుననిన్నీ ముద్రించవలయుననిన్నీ నన్నుఁ బోత్పాహపటిచినందున నేనిప్పటికీ నా
టకమును ముద్రింపించితిని. మఱియు నీనాటకమునఁ బ్రస్తావనలో మొగలితూర్తి పురా
ధీశ్వరుడగు శ్రీకలిదిండి దైవప్రసాద గుమారలక్ష్మీనృసింహరాజుగారిని సభానాథునిగా
వర్ణించినాడను. ప్రబంధములలో నేకాని నాటకములలో నీమాగమిదివఱకు వ్యవహరింపం
చించియుండలేదు. ఇదిరమ్యముగా నుండు నేమోయని యాకాశ్చర్యోపసాగి వ్రాసితిని
కృష్ణమిత్రవిరచిత ప్రబోధచంద్రికయ సంస్కృతనాటకమునఁ గీర్తివర్తదేవుఁడిటు నే
సభానాథుఁడుగా వర్ణింపఁబడినాఁడుపండితులిందలి మత్స్యకముఁగుదోషములనుగ్రహిం
చినాకుఁదలియి జేసితిరేని పందనపూర్వకముగా నందికొని ముందుముద్రణమున సవరింప
జేసెదను.

21-12-1908

విశ్వాసరాయపురము

}

ఇట్లువిధేయుఁడు

కస్తూరిశిష్యశంకరకవి.

ఈనాటకమునందువచ్చుపాత్రములు.

పురుషులు.

బలరాముఁడు

శ్రీకృష్ణుఁడు.

సాత్యకి

అభిమన్యుఁడు. కథానాయకుఁడు (బలరాముని మేనల్లుఁడు)

కరిబలుఁడు.

పింగళుఁడు.

} ఘటోత్కచపరిచారకులు.

ఘటోత్కచుఁడు. భీమునికొడుకు (రాక్షసుఁడు)

దేవేంద్రుఁడు.

బృహస్పతి.

నారదుఁడు.

దుర్యోధనుఁడు.

కల్కముఁడు. దుర్యోధనునికొడుకు. శశిరేఖను బెండ్లాడవచ్చినవాఁడు.

కర్ణుఁడు.

వామనభట్ట.

సదాశివుఁడు } బలరామునిపురోహితులు

జ్యోషి

విప్రులు మొదలైనమాటికొందఱు

స్త్రీలు.

రేవతి - బలరామునిభార్య

సత్యభామ - కృష్ణునిభార్య

సుభద్ర - బలరామునితోడఁబుట్టినపడుచు - అభిమన్యునితల్లి

శశిరేఖ - బలరామునికూతురు - కథానాయిక

శీలవతి - చంద్రముఖి - సరసవచన - మధురవాణి - ననిలేఖసఖులు

- త్వరకతి - చంద్రిక - సీమంతిని - చేటికలు

సంఖ్య	సంఖ్య	తపస్వి	పి.పట్టాభి
1	18	కుటుంబిని	కుటుంబిని
2	27	చందిరాయితుడిశ దైవప్రసాద	చందిరాయితుడైవప్రసాద
3	19	తారముగ	తారము
4	19	వినీరసంబులటు	వినీరసంబులయి
5	23	రాజ్యము	రాజము
6	25	నీకులక్రమాగత	నీకులక్రమాగత
7	9	బందెలబోయ్యడు	బందెలైరినూ?
8	18	హలాయుధ	హలాయుధ
9	1	దేశల	దేశముల
	2	రాజను	రాజరాజను
	8	పుత్రాదిరాజను	పుత్రాదిచ్చేత్పరాజము
10	23	బలీయలు	బలీయలు
11	24	శ్రమకారిణం	శ్రమకారిణం
12	8	తటాబ్జిని	తటాబ్జిని
	9	ఇల	యిల
13	6	కేవల	కేవల
17	6	భిక్షుకుడైన	భిక్షుకుడైన
18	25	అర్థిలి	నర్థిలి
20	10	కాలకృత్యములు	కాలకృత్యములు
	25	మెల్లడించుచున్నది	మెల్లడించుచున్నది
	25	కారణమేమి	కారణమేమి.
21	21	అభిమన్యు	అభిమన్యుడ
24	9	ఇప్పుడీసంగతి	ఇప్పుడీసంగతివిని
24	17	గుణగ్రహకురాలు	గుణగ్రహకురాలు
		నీవనుగ్రహించ	నీవేగ్రహించ
26	23	పచరించి	పచరింపు
27	13	వటాకుల	వడాకుల
28	8	బూను	బూని
	13	చిత్తైక్కాగత	చిత్తైక్కాగత
30	8	సరస	సరసవచన
31	2	పుత్రికలైన	పుత్రికలైన

గ్రంథం	పాదం	తత్ప	ఉత్ప
	7	మరణశరణము	మరణశరణము
	17	నెమ్మగము	నెమ్మగము
32	27	...	నన్నారకవిడిచి
33	1	మన్తధను	మన్తధనుకు
39	25	సి హాసనస	సింహాసనస
		...	తెరలా
42	6	రాజరాజసుపూజ్యరాజసన్తాన	...
	16	అడుగుల	అడుగున
45	8	నారదవిషయము	...
50	26	నీరికి	నీరికి
51	6	పురోహితులారా	పురోహితులారా
52	19	రామభట్టు	రామభట్టు
58	5	శరణు	శరణము
64	3	నాకపపాత్ర	నాకపపాత్ర
66	7	బల్లిగుండు	బల్లిగుండు
69	7	ద్వారకు	ద్వారకు
70	4	నారదగురువర్య	గురువర్య
	6	నారదు	బృహస్పతి
71	6	యెల్లెనను	...
	17	దల్లి	తల్లి
72	17	అయిత్తము	అయిత్తము

బలజా సౌభక్తియము.

నాం ది .

ఉ॥ శ్రీరమణీ ముఖాబ్జ మధుసేవన జాతమదాచిత్తిఁగఁగఁ
కార వచఃపరంపరలఁ గ్రాలెడునామధుహారిమిమ్ముసావ్
కారులఁగానొనర్చుతఁదగన్ మధుహారి మరంబుసావ
స్వారవచాతుగిం బురువు నన్యముఁదేఁటిగఁజేయుహారికః
మతియు;

ఉ॥ శ్రీనగజాసతీమణి విశేష తమాప్తతఁగొఁగలిండునో
బూనికత్తెక కూపెడలఁబొంగుచనుంగవఁ గాండ్లికియో
కూన శశాంకుఁగొట్టఁజను కోకయుగంబనియెంచి హస్తయు
గ్దానశశాంకునింగరయుగంబునఁ జన్గవఁబట్టి యాదు
ర్వాణివిభుండు మిమ్ముల జరా మరణమ్ములఁబాపిప్రోవుతఁ

నా త్రధారుఁడు- (నాందియనంతరమున సభవైపుచవియొగ్గి) పీయాశ్వశ్రవణి! మిమ్ముల
చ్చినదివిన్నాను మీయాజ్ఞయెట్లనట్లె! (తెరవంకఁజూచి)
ఓసికుటించిని! మాట!

టె- (ప్రవేశించి) ప్రాణనాయక! వచ్చితిని, ఏమితమయ్యె
త్తప్రియురాల! సర్వలక్షణ, లక్షితమైన యీసభచాచితివా? గయ్యెట్లనెట్లగా వి
ద్యానైపుణీ ప్రఖ్యాతి తిరస్కరణపటువిశేష శేముషీసాధ్య విభవ శిష్యుల
త్రులును, వేదవేదాంగాధ్యయన బోధాచరణప్రచారనాది వ్యవహారములను
పురోహితులును—

న టె- అర్య! ఇంకమిదీఘకాసమాసవర్ణనాప్రగల్భతఁజూచింపుఁడు ప్రవృత్తి
నూత్ర- సుమతులగు హితులునులోనుగాఁ గలిగియుప్పారెడు విభవశిష్యులగు

మండల మండితాఖండ చంద్రుండును బోలి భాసిల్లుచు—

సీ॥ తనకీర్తిదిక్సతీభమ్మిల్ల సమితికిసరసంపు మల్లికాస్రక్కగాఁగఁ

దనప్రతాపంబుమార్తాండ కాండాఖండచండిమో పాఞ్చాయసరణిఁజూపఁ

దనసుందరత్వము ధనదపుత్రాంగజగర్వంబు బూర్వపక్షంబునేయఁ

దనధైర్యసాహసదాతృ త్వగుణములు లలివిక్రమార్కునిఁదలఁపుదేఁగఁ

లలితసింహాసనంబునవెలయుచుండె (వేలితోఁజూపుచు)

వానిఁజూచితే! కల్పిండివంశవాధిక

చందిరాయిత డైవప్రసాదసుప్ర

సిద్ధసుకుమారలక్ష్మీన్యసింహవిభుని॥

నటి— (సభకలియఁజూచి) నాథ! లోకాలోకపర్వత పర్వంతపర్వటన పటువిశేషకీర్తిల
లికుండగు నీమహాభాగునెవ్వరెఱుంగరు?

సీ॥ ఎవ్వని నామసంస్కృతి కవి శుక పికసంఘంబులకును వసంతేఱుతువో

యెవనివదాన్యత్వ మవిరతాగత యాచకాళి దారిద్ర్యపంకార్కుఘృణియో

యేనిమృష్టాన్నప్రదానము దీనక్షుధాంబుదతతికిజంఝూనిలంబో

యెవనిసుదశఃనమవనినా శ్రితమనస్తా పనికాటనుదర్శనంబో

అట్టికల్పిండివంశపయోంబురాశి

చందిరాయిత డీశదైవప్రసాదసుప్ర

సిద్ధసుకుమారలక్ష్మీన్యసింహవిభుఁడు

వసుధనాచంద్రతారముగవఱుఁగాఁత॥

సీ॥ ఎవనిసౌందర్యవైభవమీజగతిఁబర్వఁ బంచబాణనిరూపుపంచతఁగనె

నెతనివాణీప్రసన్నతనుతి కెక్కంగబొమ్మదేవరపూజమూలవట్టె

నేనిసంపూర్ణలక్ష్మీనిరతాప్తిచే విష్ణుఁడగునతాయెవెట్టికొనియె

నేవానితీక్ష్ణతకినుఁడోడి మతిచెడిదిరములేకిటునటుఁదిరుగుచుండె

నట్టికల్పిండివంశపయోంబురాశి

చందిరాయిత డీశప్రసాదసుప్ర

సిద్ధసుకుమారలక్ష్మీన్యసింహవిభుఁడు

వసుధనాచంద్రతారముగవఱుఁగాఁత॥

కూత— ప్రేయసీ ! ఆహా ! ఆమహామహానివర్ణించుటచే నిప్పుడుగదా నున కవిత్వస్స

క్షముఘటించినది చూడు.

మ॥ పరణిందేనికిఁబూర్వజన్మకృతస చ్ఛారితమేబీజమున్
వరవిజ్ఞానమెనూత నాంకురము విద్వత్వంబెకాండంబునుం
దరకావ్యంబె నవప్రవాళమును దన్మధ్యోక్తురేపూవులౌ
ధరణిందత్కవితాద్రుమంబువలన త్కల్పిండిలక్షీన్యసిం
హారపానాయకదివ్యశోభనగుణ వ్యాపారసద్వర్ణనా
వరసాఘల్యమునోందకున్ననకటావంధ్యత్వముంబొందదే॥

నటి- (సంతోషముతో) చిత్తము సరే ఆయనను జూచినాను తరువాత.

నూత్ర- ఈకేతకీకుసుమ పట్టణమున వేంచేసియున్న భగవంతుడగు శ్రీరామదేవునికిష్ట
దు కళ్యాణోత్సవవాసరములగుటనే తత్పురాధీశ్వరుఁడును సభానాథుఁడునైన
యీరాజోత్తమునిచే నిస్పృడిట్టులాజ్ఞాపించబడినాను.

నటి- (ససంభ్రమోత్సాహముగా) ఆర్య ఏమని?

నూత్ర- ఇదిగోవినుము. ఇట్లు, కుశీలన !

గీ॥ కడఁగియిప్పుడుకొందఱు కవులుపెక్కు

రూపకంబులరచియించిరేపుమీటిఁ

లలితగంభీరశృంగారసులభశైలి

నలరు నాటకమెద్దేనినాడుమిచట॥

చ॥ రవికరనిర్జలీకృత సరస్సులపోల్కినరమ్యనాటక

శ్రవణవిగీరసంబులటు చట్టులుగట్టినహృత్తటంబులన్

బ్రవిమలగద్యపద్యమృదు నాటకనవ్యసూధారసప్రవృ

ష్టివలనముంచిముంచిముము నేయఁగదేచరితాధికార్ణులన్॥ అని

నటి- ఔను, నిజమే !

క॥ పద్యముచదివినతోడనే

హృద్యముగంభీరమగుచు నెదనర్థముసం

వేద్యముగావలెనదియన •

పద్యకవిత్వంబటండ్రు పండితవర్యుల్॥

మఱియు.

బలజాసౌభద్రీయము.

క॥ కదలీపాకంబునెతఁ

గదియింపఁగవలయునాట కంబునఁగవివే

తొదవినవినుసభవారల

కదితెలియనిబాసవోలెవ్యర్థతనొందున్ ॥

సభానాయకుఁడు రసప్రమాణపారావార పారీణుఁడుగనుకనే యట్టి నాటకమునా
డఁగోరినాఁడు. మఱియాగణములోని నాటకమెద్ది ?

నూత్ర- (కొంచెము సేపాలోచించి ఛట్టనచిటికవైచి) ఓభాగ్యశాలీ ! వినుము.

క॥ శశ్వత్ప్రోక్తోపనిష

ద్విత్వామరవిశ్వవిజిత విధిపట్టణమై

విశ్వేశరాయపురమదె

విశ్వాలంకారమగుచు వెలసెడుఁగాదే ॥

ఆపురంబున.

శా॥ శ్రీమత్కస్తూరివంశవారినిధినీ రేజారివిద్యజ్ఞన

స్తోమానారతసంగపావనుఁడును శ్లోకుండునాసుబ్బరా

యామాత్యాగణివేంకమాఖ్యసుగుణ వ్యాపారయందున్గ నెన్

ధీమంతున్ శివశంకరాహ్వయులస చ్ఛీత్రపుత్రరమ్యాకృతిన్ ॥

అశివశంకరకవిచే నవీనముగఁ గల్పింపఁబడిన బలజాసౌభద్రీయ మను నాటకమభిన-
యించి సభ్యులమనములు దుర్భరానందసందర్భములగునటులఁ జేయనగును.

నటి- (సస్పృహతానాహముగాఁదలయూచి) బలే బాగుగాజ్ఞప్తికిఁ దెచ్చితిరి నాపును-
స్త్రీ బాల వృద్ధ పామరజనంబులకు ఁగూడ విస్పష్టముగాఁదెలిసి సభవారి
నానంద దుఃఖాంబుధి నోలలాడించునాటకమదియే; తత్ప్రదర్శనంబున నీయార్యమి-
శ్రులసంభావింపవచ్చునుఅందుకు నేనిప్పుడేమి సేయవలయును?

మాత్ర- ప్రేయసీ సర్వముతురాజ్యమునుసమృద్ధిక్కుప్పిత కుందవకుశ బంధురామోదసంగత
గంధవాహఘుమంఘుమితసకల దిక్పక్రవాళంబును, సమస్తజంతుజాలమనోహరదా-
పాదకంబును, నగు వీవసంతముతువుల గూర్చి నీకుక్రమాగతకాశల్యము లేఁట.
శ్రావ్యముగాఁబాడుము.

నిటి- చిత్రము (పాడుచున్నది-)

గీ॥ తియ్యమామిశ్శఁజేరియ దృచ్ఛమిటి

తమచెలులఁజీరితలిరాకుగములగీటి

ప్రథమాంకము.

పాసగఁబుంసోక్కిలలుగూయఁబుప్పబాణ

జై! త్రయాత్రాజయధ్వనిచాటుచుండి॥

నూత్ర- (పారవశ్యమునోంది) అహోహా ! ఏమిహృదయు గమమయినదో ! మధురగా
ము! పుష్పబాణ జైత్రయాత్రాజయధ్వని చాటుచుఁ బుష్పదీపిగాయలలు గూయ
చున్నవని వర్ణించితివికాని దానికన్నమిన్నయగు నిదిచూడఁ

చ॥ పొలుపగునీచుగానము నె పూవిలుకానిరధారవంబటం

చలయికఁగాముకప్రతతి హా, యనిమూఢికాలిజేహమంతటన్

బులకలుచెంగలింపవిరి బోబులకొంగిలె రక్షకంబుగాఁ

• దలఁచియదిష్టపొందమిన బక్షతమాదనిబందలయ్యెడుక॥

సరే! ఇంకముందేమిసేయుదము?

నటి- అయ్యో ! ఇప్పుడకాదేశివశంకర కవివిరచిత బలహాసాధనీయము బ్రయోగి
మంటిరి! ఇంతలోననుఱచితిరిగా!

నూత్ర- (సప్రీడావినోదముగా)

గీ॥ మగువరోనీచు గానంపు మధురసంబుఁ

గోలిసభ్యులుమనముల రూఢిదప్పి

పలకపైజిత్రితములగు ప్రతిమలనఁగ

మ్రానువడియుండి రొక్కఁడనేనకాను॥

(తెరలోమృదంగధ్వని)

నూత్ర- (చెవియిచ్చివిని) అదిగోగానమారంభించినారు. రమ్మ-

నటి- (సస్పృహశ్చర్యకముగాబుజముతట్టి) ప్రియఁడా! చంద్రికాచకోరకులకీరాత్ర
సవివాహముజరుగునట! మీరేలలక్ష్యముసేయరు?

నూత్ర- ఓసిమూర్ఖాగ్రేసరురాల ! చంద్రికాచకోరకసమాగమము విశ్వతమకాద?
పిచ్చియేమి?

నటి- ఓయన్యచిత్త! అదికాదు, మీయన్నకుఁకురుచంద్రికమాట!

నూత్ర- ముద్దరాల! నీవునెప్పినసంగతి నేనెఱుఁగుదును అయిననుమనవిసంగతిలో
స్థూలమైయేయుండవలెను. కాబట్టి నీవుప్రకృతోపయోగమునవలెవతి పరి
వేషముధరించిరంగస్థలము బ్రవేశించవలసియున్నదికరమ్మ.

(ఉభయులునిష్క్రమించిరి)

ఇదిప్రస్తావన

బలజాసౌభద్రీయము.

ప్రథమాంకము.

(రాజాంతఃపురము)

(అప్పుడుచంపకమాలప్రవేశించుచున్నది)

చంప॥ ఔరా! మొన్నమొన్నవచ్చియురానిముద్దుమాటలచే వినువారిచేవుల కానంద
రసమునింపుచుఁజిలుగఁతులువేయు శశిరేఖకప్పుడ యావనదేవతపైకొన్నది!
కనుక నే, నేఁడొకగ్రంథముఁ జదువుచునందు

గీ॥ మరువికారముసర్వసామాన్యమయ్యు
నతివలకువేవిధమ్ములనగ్దలంబు, అనుపద్యమురాఁగా

గీ॥ చంద్రబింబోపమేయలసన్తుఖిలంబు
నందుదరహాస చంద్రికల్ గ్రందుకొనఁగఁ
గేవలంబుగయాధాధ్యభావమట్టె
యభిరయిం చెనుశృంగారహావవిధుల!

(తలపంకించి) నాకీపిచ్చియేల? ఏవానియాజ్ఞ పాక్రతులమగు నస్తదాదులయందకాక
ర్వస్వతంత్రులగుహరిహరహిరణ్య గర్భులయందును నిరంకుశప్రాభవము గలిగిశాసించుచు
న్నదోలట్టి యనిర్వాచ్యమన్నధ భగవానునివిలాసమిట్లున్నది. కనుక నీవిషయములో నింత
వింతయేల? సరే! ఈయావనసూచనలనుబట్టి యేరేవతీదేవియును దనకూఁ తునకికవివా
హప్రయత్నము నేయవలెననియు నీసంగతిఁదనపతితో నీదినమునఁ బ్రస్తావించెదననియుఁ
జెప్పినది, కాఁబట్టి మనశశిరేఖకు సత్వరంబుగఁబరిణయంబుకాఁగలదు. నాకుగొప్పబహు
మానమబ్బుఁగలదు. (ఉల్లాసముతో) ఔను! కాకేమి? ఎప్పుడు నేలికల శుభోదర్శనము
లేకదా నేవకులకు ఫలదాయకములగుట! (వెనుకకుఁజూచి) బలే! రేవతీబలరాములును వి

దూషకుఁడును బ్రవేశించుచున్నారు; శశిరేఖపెండ్లమాటలువినుటకు నేనీప్రక్కగదిలో నికింబోయెదను. (నిష్క్రమించెను) ఇదిబ్రవేశకము-

(అప్పుడుబలరాముఁడును రేవతియు విమాషకుఁడునుబ్రవేశించుచున్నారు.)

బల-కోమలీ! ఈదినముననీహృదయమెద్దియో యొకదీక్షాఁలోచనయందుఁ బ్రసక్తమయ్యున్నటుల నీముఖవైఖరి నూచించుచున్నది, కారణమూహింపలేకుంటిని!

రేవ-నాథా! మీరెఱుంగని కారణములు వేతేమునవి?

మనశశిరేఖఁబెట్టియీడువచ్చినది. ఇకసత్వరముగావివాహప్రయత్నములు సేయవ

లెను-ఇదివఱకే యాలస్యమైనది. మిమ్ముఁగానట్లు లూరకుంటిరి. మీమగవారెప్పుడుసుధస్యలే. స్త్రీజన్మముకడుఁగట్ట భాజనముగద! చిఱుతసాయము నుండియుఁ బ్రాణతుల్యముగఁ బెంచుచుంట నెట్టివరుండుసేకుఱునో యనిరాత్రింబవలుకఁడు గృశించుచుంటి నిదియేనాయాలోచన

బల-అథాఁగీ! ఈవిషయమునమనమిరువురమును సమానబాధ్యులమే. నీవువగవ నేల

నేనీవిషయమై యోచించుచు నేయుంటి నెచ్చటను సర్వలక్షణసంపత్తిగల వరుండు పొడగానమినింతతడవయ్యె. నయినను.

క॥ అంచితముగబిసినికిరవి

నెంచికుముద్వతికిఁబూర్ణహిమధామునిఁదా

మించుజతకూఁచెఁ నెవఁడో

మంచివరునిఁ దెచ్చువాఁడెమనపుత్రికకు॥

ద్వారపాలకుడు-దేవా! ధుర్యోధన మూఢకన్యనొద్దనుండి యిరువురుబ్రాహ్మణుల వచ్చియున్నారు.

బల-ఏమీ! వారుసర్వజనమాన్యలేత్వరగాఁ బ్రవేశపెట్టుము.

ద్వార- (నిష్క్రమించెను)

మూ-సరి ఇకనేమి? ప్రభువుగారు ప్రస్తుతము పుత్రికకు సత్సంబంధాన్వేషణము నేయుచుండ నిప్పుడె సత్పురుష సమాగమము గూడ సమకూఁతె. సద్బ్రాహ్మణుడనయిన నావంటి సచివుఁడుండ రాజు గారికిఁప్పితాధికాస్తిది యెఱుఁగా పోవును? హూఁ!

బల- చాలింపుమిఁక నీయాత్మస్తుతి తనుఁదాన పొగడికొనుట మఱియొకతీరుగాను

బలజాసౌభద్రీయము.

డును నీప్రజ్ఞావివేషములు మేమిదివఱ కలుగనివికావు-

విప్రులు- (ప్రవేశించుచున్నారు-)

బల- (దిగ్గనసింహాసనమునుండి లేచి) పూజ్యలార నమస్కరించుచున్నాను-

విప్రు- దీక్షాకాయుష్షుంతుఁడవు గమ్మ-

బల- అయ్యా మీదర్శనమున మావంశమెల్లఁబావనమయ్యె సర్వభర్త వేత్తలయిన మీ యట్టిమహాత్ములసంపర్శనము లభించుట మాభాగ్యములు ఫలించుటగాదే? దయచేసి యీకనకాసనములఁ గూరుచుండుఁడు-

(అందఱుఁగూరుచున్నారు-)

బల- అయ్యా! దుర్యోధనుఁడు సపుత్రమిత్ర కళత్రబంధు పరివారముగాఁ గుశలము గనున్నాఁడా?

విప్రు- ఆ- దైవకృపచే సర్వము జయముగనున్నది-

బల- చిత్తము మీరువచ్చినపని నెలవిచ్చి నన్నుఁ గృతాధునిఁగావిండు-

గీ॥ పుణ్యపురుషులకార్యముల్ పొందుపఱచి

ప్రీతితోవారునెప్పెడు నీతిమనుచు

నెగుటిబలమునుదనబల మెఱిఁగియెఱిఁగి

చేయురాజ్యము సంతతశ్రీలనొనఁగు॥

అనిపెద్దలువక్కాణించెదరు-

విప్రు- హలాయుధ నీకంటెఁ బుణ్యపురుషులెవరు? ఊరకమాయందలి భక్తింజేసి యట్ల నియెదవు- సంతోషమాయె- దుర్యోధనుడు తనపుత్రుఁడగు లక్ష్మణునకిప్పుడువి వాహమునేయనెంచి యతని కనురూపవతియగు కన్యనెచ్చటను గానక నీపుత్రి యగు శశిరేఖ సకలసద్గుణముల నతనికి సమానురాలని విని యాపెను దన కుమ్మారునకిచ్చి పరిణయమునేయ నీయసుమతిగొనిరండని మమ్మనీకడకుఁ బంపినాఁడు- దుర్యోధనుఁడు నీవెరుఁగనివాఁడుగాఁడు జగమెఱిగినబ్రాహ్మణునకు జంపమేల నన్నట్లునాతని సంపదవర్జింప ననవసరమయ్యుఁ జెప్పుచున్నాము వినుము-

గీ॥ తమ్ములందఱ నెన్న నుదారబలులు

పుత్రశతమెంచ నేటికిమిత్రసములు

తాననఁరాజరాడ్చీరుదప్రభాసి

సిరులుసంపదలిక వేఱ చెప్ప నేల?॥

అంగవంగకళింగామలయిన యేబదియాలు దేశ మానవాధీశ్వరులును; కారివారి శిరోరత్నములచేఁ బాదపీఠ మలంకరింప రాజమలిరుచుచేఁ చేరంగమమ్మనూ సుయోధనుఁ జూచితీతవలదే? పుత్రాది రాజయ, మృనునటుల రాజరాజు మారుడైన లక్ష్మణుఁడును సర్వలక్షణములఁ దండ్రికంటె నధికఁడు. కాబట్టి లెస్సగనాలోచించినచో. —

క॥ నీపుత్రిన్ శశిరేఖను

రాపుత్రునకిచ్చెదేని రహిదాంపత్యం

జేపట్లంబరికించిన

నాపద్మినిపద్మబంధు లట్టులనెగడుట॥

దూ- ఓబ్రహ్మబంధులార! చాలనేపటినుండి మీదుకోయధను సంపదలను గడువచ్చి చుచున్నారగాని మీరాజునొద్ద నావంటి సచివుండొక్కడయినఁ గలఁదా!

పు- (చిరునగవుతో) లేదులేదు నీయట్టి సుగుణరాశి దొరుకుట మర్నభమ గాదా

దూ- ఇంతస్తులియునన్నే? అహహ! (అనినవ్వుచున్నాఁడు)

ల- ఆర్యులార! నాసర్వస్వముమీకిచ్చినయిప్పటి నాసంతోషము తీరదు. ప్రస్తుతము పుత్రికకెట్టివరుండు చేరురునోయని యెంతయు వగచుమాట మధ్యాహ్నార్కచం డమయూఖసంతపుడగు వానికినవ్యామృతవృష్టివోలెఁ గడుంగడు నానందము నగూర్చితిరి- ఆహా! రారాజుతో వియ్యమందుటకన్న వాజస్తమనకురార్థకమే మున్నది. ఇదిగో నాభార్యతో యోచించుకొని మనవిజేతు.

పు- సందేహమేల? తల్లియనుమతిలేక పిల్లలవివాహ విషయమిటుమంతయు నెత్తంజన దు ఏమా?

అలి నెంతయునవమాస

ములుమోసినమస్తకప్తములనొందియున

వ్వలఁగనియ నేకశేయ

మ్మలగుపనులకోచుకతల్లి ముఖ్యముగాదే॥

దూ- (ప్రక్కకుఁజూచి) ప్రియురాలా! వింటివా శశిరేఖపెండ్లిచూటల?

శశ- (సమీపించి) నాథా! వినుచున్నాను.

బల- మఱినీయభిప్రాయమేమి?

రేవ- (ఒకనిమిషమాలోచించి) పాణిశేష్యర! నాకొక్కసందియముమాత్రము బాధించుచు
న్నది. పాండవులుద్యూతాపజితులయి యడవులకుఁబోవునప్పుడుసుభద్రాభిమన్యు
లిచ్చట నేనిలిచియుండిరిగదా? అప్పటినుండియు మనశశిరేఖయు నభిమన్యుడు
గలసియాడుకొనుచుండఁ ప్రజలంపలు శశిరేఖ యభిమన్యునిభార్య యనియొ
క్కటవొక్కి నక్కాణించుచుండిరి. మఱియునిప్పుడు,, పాండవులుకాలముద
ప్పికానలనుండఁదోడబుట్టినది. తమయింట జీవనమునేయుచున్నదన్న చులకన
చేఁగదాపిల్లనితరులకిచ్చికొంటితి! అనునపవాదమురాకమానదు. ఎంతటివారును
లోమలకు వెఱవవలెనుగదా! లోకములోఁబ్రజలనోన్మన్యు లోకనిందకేవెఱుచుచు
న్నారు. పరమాధర్మముదేవుఁడెఱుంగును.

బల- (నిరుత్సాహముతో) అయ్యో! అతిరభసప్రసారముగల సెలయేటిప్రవాహముఁకు
బెద్రకొండయడ్డునచ్చెఁగదా! (కొంతతడవాలోచించి)

ఉ॥ మంతనమేమిలో చదభిమన్యుఁకీయఁగ నైనలోకవి
శ్రాంతరమావిశాలుడగు రాజకుమారునకీయనైననీ
చింతనునామనంబవుర చేష్టలుదక్కిచలింపదాయయ
స్కాంతముక్రిందుమీఁదులనుగల్గినలోహశలాకపోలికక ॥

(మఱియునాలోచించినిశ్చయభావముతో) జేరేయసీ! నీవిట్లులోకపరిపాటిచేఁబ
లుకుచుంటివేకాని యిందలిపరమాధర్మము కనిపెట్టలేకున్నావు. లోకములోమే
నఱిమనునొకవెట్టిచేఁ గొందఱుగుందుచున్నారు. ఎప్పుడుఁగ్రోత్తసంబంధమున
నున్నయానందముపొందిన నెరబంధమందుండదు. అదిగాకయెంతయుఁ గ్రోత్త
బంధసంగ్రహమునేయుచుండిన నేకానిలోకములోఁ బలుకుటుంబములకైకమత
ముగలుగదు. ఇంకొకటి ఒకగొప్పపండుగల చెట్టువీత్తనమునాటగా దానిమే
క్కదానికన్నఁజిన్నకాయలుగాఁచును. దానివీత్తునునాటగా దానికన్నను చిన్న
కాయలఁగాచును. ఇటులనేరానురాను బొట్టిగబలహీనమగును. మనుజులును
త్తక్రోత్తరక్తసంబంధము చేఁగడుబలీయలుద్భవింతురు గానియేకప్రకృతి రక్తము
నేగలవారు మాటిమాటికినిగలయుచుండినఁ గడుబలహీనులుబుట్టుదురు. ఇది
శాస్త్రమిద్రావ్యద. ఇవియన్నియునటుండనీయుము శశిరేఖ సభిమన్యునకిచ్చినవా

దీనిముచ్చటలనడుగనా?

శేష- నాథా! నేను జెప్పినదిక నేమున్నది? ఎవరికైనను విల్లిదానికిఁ బోయినాడు. ఇకనె
తెనకికోరికయేకాని వేఱుగాదు కాబట్టి

గీ॥ అత్తగోడండ్రవైరములడఁచివార

లిరువురకుఁబూణకముగఁదానయిక్కయగుచు

రూపమునమారుఁగేలెడుచూపరిమన

పుత్రకకుభర్తగావలెముఖ్యముగను॥

తరువాతనో! తనుచిత్తము.

బల- (సవిమళకముగా) అయ్యలార! వేయి నేల? వివాహకార్యములలోమాత్రము మేన
ల్లుఁడుగీనల్లుఁడుననుమో మోటమికట్టిపెట్టినలెను రత్నమునంటిపెల్లను మేల్లుఁడని
యభాగ్యున కిచ్చిదానికిమితిమీరినదుఃఖము గలుగఁజేసింపాపము చేరారవాదినర
కములనుభవించుట కంటెలోకాపవాదమెట్లయినభరింపవచ్చును. లోకముకాదు
లువంటివాండ్రు. లోకానుసారముగనడుచువ్వా రొక్కరునులేరు. అట్లునడచెనే
నియుఁగతిపయదినములలో వాఁడుసర్వభ్రష్టుడై చెడకమానఁడు. లోకములోఁబ్ర
తిమనుజుఁడును నెట్లెయినరోజుగడచుటయుఁ గొంతెడబ్బుచెనుకొంచుటయు నీ
తరులదోసములెంచుటయు ముఖ్యధర్మములుగాఁ జూచువారుగానిలోకజ్ఞులము
గుణదోషవిచారము; మానుషధర్మజ్ఞతే; ఇవిగలవారెక్కడనోగానిలేరు. అట్టిపిచ్చి
లోకులనియెడరన్నభీతియొనరిక? ఇట్లుసిందించెడు ప్రతివాఁడునుస్వవిషయము వచ్చి
నప్పుడువేఱుగును. తదితరులువానినిందించుటకై లోకులగుదురు. అదిగాక యొక
గృహస్థుఁడు సమస్తకష్టసుఖములనెఱిఁగి తనసంసారమును దానుద్ధరించు కొను
చుండదానిలాభనష్టములతో సంబంధములేని పయితేఱిగాఁడ్రందలుమిసంగఁగలంద
భకములనెఱుఁగకయేవానిచే యుక్తత్యములకు వంకలాత్తుచుండుటనీ లోకము
నకుఁగడుగురభ్యాసమయినది. ఇట్టిదురభ్యాసములఁబోకార్ప సర్వేశ్వరుఁడహగ్ర
హించెడుఁగాత!లోకోభిన్నరుచి॥ అనునట్లులోకులందఱు నొకపంథనెప్పుడుఁ
డువఁబోరు. “వృషభస్యక్షతంకింవాకాకశ్యశ్రమకారిణం॥ అనునట్లులెద్దులొండ
కాకికినొప్పియో? కాబట్టిచిరంజీవియగులక్ష్మణునకు నాకూఁతునిచ్చినను దేవు
చేసియిప్పుడశుభముహూర్తశిశ్చయముసేయుఁడు.

విప్రు- (ఆలోచించి) ఎల్లుండి తెల్లవారుజామున తారాచంద్ర బలములనవద్యములుగ న

స్తవి. అదియేమంచిముహూర్తము.

బల- సరే అటులయినవారప్పుడు తఱలరావలెను. ఇదిగోఈకర్పూర తాంబూలమందికి నుండు. (ఇచ్చుచున్నాడు)

విప్రు- (పుచ్చుకొని) దీర్ఘాయుష్యమస్తు. ఇకమాకునెలవొసగుము.

బల- చిత్తము. దయనుంచుడు.

(తెరలోవైతాళికుడు)

చ॥ పాలములనుండికషకాకులు పోయెదరిండ్లకునైచకండకుకా
గొలఁకులడస్సివారిఖగ కోటితట్యాభినిజేరుచుండెనీ
ఇలనినుడుగ్రుతేజముననేచుచునుచ్చనుబొందివెల్లగా
ఖలనివహంబువోలెనతికాశ్యకామునొందెడునీడలిప్పుడుకా॥

బల- (వైకిలాచి) ఓహో! మధ్యాహ్నమైనది. నేనునభ్యవహారాదికృత్యముల నిర్వర్తిం
పనేగదను. (అందఱునిష్క్రమించిరి.)

ఇదిప్రథమాంకము.

౧.

బలజాసాభక్రియము.

ద్వితీయాంకము.

రంగము-కృష్ణమందిరము.

(అప్పుడు పరిచారకుడు ప్రవేశించుచున్నాడు-)

(అకాశమువంకజూచి) ఆహా! సర్వధర్మములను సంపూర్ణముగను జ్ఞాతినట్టి పెద్దపెద్దలే సత్యముతస్సమంధానిక నస్తదాదులరెక్కయెక్కడ? యారాముడు తనకూతుఁ శశిరేఖ నభిమన్యునకిచ్చెదనని తొలుతనుండియు వచించుచుండి నిప్పుడు దుర్వోధనుఁ డడుగఁబంపఁగనే యుచ్చి వట్టివెంగలియై పిల్లను లక్ష్మణునికిచ్చెదనుగాని యభిమన్యునకీయనని గంతులువేయుచున్నాడు. గోవిందమునే తోరినాఁడుగాని గుణదోషములనెంచినవాఁడుకాఁడు. పాండవులు ద్వంద్వతా ప్రసన్నతగలవారు. ఈకార్యమగువలకును నాకు నమ్మకముచాలదు. ఓ! ఇంతకొక పరమార్థముగలదు.

క॥ కాఁగలకార్యములన్నియు

నాగకమతిమానవల్ల సరసిజభవుడే

యేగడియకేపిగూర్చునొ

జాగుగయోచింపధర్మపద్ధతినెపుడుకా ॥

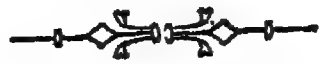
(తెరలో)

ధు| దాసీపుత్ర! సాధు! క॥ కాఁగలకార్యములన్నియు నమపద్యము మరలఁజదు వఁబడుచున్నది.

ఓహో! మనప్రభువుగొ క్రికృష్ణధగవామలు సభామంటప ముంకరింప చయచేయుచున్నారు? నేను నాయన పార్శ్వపత్రినయ్యదను- (నిక్కురించుచు)

• ఇదిప్రవేశకము.

[అంతట సత్యభామాద్వితీయఁడై శ్రీకృష్ణుఁడు ప్రవేశించుచున్నాఁడు-]

కృష్ణ-సాధు! దాసీపుత్ర! సాధు! (క॥ కాఁగలకార్యములన్నియు॥ ననుపద్యమును మా
అలఁ బఠించుచున్నాఁడు-).

పతి- ఆయ్యా! ఇదిగోయాసనము నిందుదయిచేయుఁడు.

ఉభయలు-(కూరుచున్నారు.)

కృష్ణ- (ఆకాశమువంకఁజూచి తలపంకించుచు) ఆహా! సర్వలక్షణసంపన్నుఁడును,
మేనల్లుఁడుగను నభిమన్యుఁడుండ మాయన్నగారికి లక్ష్మణుఁడల్లుఁడుగావలసివ
చ్చెఁగా!

సత్య- నాథ! గీ॥ కూతుఁగలవారలవ్వలఁగూరుచుండ
వారికోరికలన్యునివలననుండ
నిట్టినిఘ్నరవాక్యములిచటమీరు
పన్యసించుటవలననాఫలమిఁకేమి॥

గీ॥ అలభనంజయసుతుఁడుమేనల్లుఁడుగను

మీకునీరికిసమముగమేఘవర్ష

అట్టియెడధర్మమవ్వలఁగట్టివార

లుండమీరిట్లుపల్కుటయుక్తమగునె ॥

అదియునుఁగాక యభిమన్యునిప్పటిస్థితిఁజూడఁ; బూజ్యులయిన బావగారి యు

దేరికముఁజూడఁ; శశిరేఖ నభిమన్యునకుఁ గూపఁబూనుట వట్టివైత్రేతనము.

(తెరలో)

మత్తకోకిల-ఎన్నిమాయలుగల్గుచుండెనిదేమిచిత్రము! చూడఁగన్

జిన్నిపాయమునుండినాకలసీరిపులికకోడలా

నన్నమాటలుకల్లలై యిపుడద్భుతంబులుపుట్టినె

నెన్నఁడైనను నెగ్గినచింతినేమిసీరికిదైవమా ॥

కృష్ణ- (వెలియిచ్చివిని) అక్కటా! సుభద్రవచ్చుచున్నదిగదా! ఈవెక్కిసంగతి యింత

లోన యెట్లుతెలిసినదో; ఈవె నెట్లురడింతును?

సుభద్ర-(నిట్టూర్పువిడుచుచుఁ బ్రవేశించుచున్నది-)

కృష్ణ- సోదరి! ఎల్లప్పుడు గలకఁదేటియుండు నీముఖంబీదినమున బొత్తిగఁ గలకఁ బాటి చిన్నపుచ్చుకొని కడుదీనత్వమును సూచించుచున్నది?

సుభ- నావంటిమందభాగ్యురాలికి ధీనత్వముగాక ధీరత్వమెట్లుపచ్చును.

కృష్ణ- దుర్వార ధైర్యమర్హునిముచే నీభర్త కాంతారసంతానములఁ గ్రమ్ముచున్నను నీవుభేదపడియెదవను చింతచే నెంతయు జాగరూకతతోనున్నవారముగాని వేఱుగాదు. అట్టియెడ నీవింతవంతనొందుటకుఁ దగిన నూతనకారణమేమి?

సుభ- అబ్బ! ఏమియు నెఱుఁగనివానిఁబోలి యెంతచిత్రముగా నటించెదవోయి ! శశి రేఖనులక్ష్మణునకిచ్చెదరఁటగా! (కన్నీరు పయ్యెటనొత్తికొనుచు) కాలపశముననా భర్త యడవులఁబడి తిరుగుచున్నను లక్ష్మీసమానురాలయిన యీపిల్లను జూచు కొని రోజులుబుచ్చుచుంటి నట్టియెడ నామనోరథము అన్నియునడఁగె- నా కొంగుమూట వోయె. హా! పాపపుఁ గాలపురుష ! సాధుబాధక ! ఆహ ?

(యెడ్చుచుక్రిందఁ జరికిలఁచుచున్నది)

కృష్ణ- (లేచినెత్తిసేదఁదేచి) అమ్మాయి ! ఇంతపట్టిదానవయితివేమి ? నేనుండనీకుమరియొకలోటురాఁగల్గునా ?

సుభ- ఔను ఇదివరకు నేనట్టులే నమ్మియుంటి అదియంతయునడచినదినరేకాని, బలరామునికడ కొకసారివోయి సందేహానివృత్తిజేసికొని యనవలసినమాటలని వత్తమా?

కృష్ణ- అడ్డమేమి? పోదమురమ్మ! (ప్రక్కకుఁజూచి) సాత్యకి !

సాత్యకి- (పవేశించి) అన్నా ఏమితమయ్యాజ్ఞ.

కృష్ణ- బలరాముఁడు శశిరేఖ నభిమన్యునకీయన నెనఁట ! కనుఁగొండమురమ్మ.

సాత్యకి- (సక్కోభవనర్థముగా) ఇదిగో సర్వసిద్ధుఁడను-

అందఱు (నడచుచున్నారు)

వరి- అయ్యా ! ఇదేబలరామసాధము-

అందఱునుబ్రవేశించిరి-

రంగము-బలరామాంతఃపురము.

(బలరాముఁడుసింహాసనస్థుఁడైయుండఁ గృష్ణుఁడును సాత్యకియు సుభద్రయుఁ.

బ్రవేశించుచున్నారు-)

బల- కృష్ణ ! తనయాసనమునఁ గూరుచుండుము- సాత్యకి! నీవునట్లుగూరుచుండుము-

కృష్ణ- సోదరి! ఎల్లప్పుడుఁ గలఁకఁదేటియుండు నీముఖంబీదినమున బొత్తిగఁ గలఁకఁ బాటి చిన్నపుచ్చుకొని కడుదీనత్వమును సూచించుచున్నది?

సుభ- నావంటిమందభాగ్యురాలికి ధీనత్వముగాక ధీరత్వమెట్లుపచ్చును.

కృష్ణ- దుర్వార ధైర్యమర్హునిముచే నీభర్త కాంతారసంతానములఁ గ్రమ్ముచున్నను నీవుభేదపడియెదవను చింతచే నెంతయు జాగరూకతతోనున్నవారముగాని వేఱుగాదు. అట్టియెడ నీవింతవంతనొందుటకుఁ దగిన నూతనకారణమేమి?

సుభ- అబ్బ! ఏమియు నెఱుఁగనివానిఁబోలి యెంతచిత్రముగా నటించెదవోయి ! శశి

రేఖనులక్ష్మణునకిచ్చెదరఁటగా! (కన్నీరు పయ్యెటనొత్తికొనుచు) కాలవశముననా భర్త యడవులఁబడి తిరుగుచున్నను లక్ష్మీసమానురాలయిన యీపిల్లను జూచు కొని రోజులుబుచ్చుచుంటి నట్టియెడ నామనోరథము అన్నియునడఁగె- నా కొంగుమూట వోయె. హా! పాపఁపుఁ గాలపురుష ! సాధుబాధక ! ఆహ ?

(యెడ్చుచుక్రిందఁ జరికిలఁచుచున్నది)

కృష్ణ- (లేచినెత్తిసేదదేచి) అమ్మాయి ! ఇంతపట్టిదానవయితివేమి ? నేనుండనీకుమరియొకలోటురాఁగల్గునా ?

సుభ- ఔను ఇదివరకు నేనట్టులే నమ్మియుంటి అదియంతయునడచినదినరేకాని, బలరామునికడ కొకసారివోయి సందేహానివృత్తిజేసికొని యవలసినమాటలని వత్తమా?

కృష్ణ- అడ్డమేమి? పోదమురమ్మ! (ప్రక్కకుఁజూచి) సాత్యకి !

సాత్యకి- (ప్రవేశించి) అన్నా ఏమితమయ్యాజ్ఞ.

కృష్ణ- బలరాముఁడు శశిరేఖ నభిమన్యునకీయన నెనఁట ! కనుఁగొండమురమ్మ.

సాత్యకి- (సక్కోభవనర్థముగా) ఇదిగో సర్వసిద్ధుఁడను-

అందఱు (నడచుచున్నారు)

శశి- అయ్యా ! ఇదేబలరామసాధము-

అందఱునుబ్రవేశించిరి-

రంగము-బలరామాంతఃపురము.

(బలరాముఁడుసింహాసనస్థుఁడైయుండఁ గృష్ణుఁడును సాత్యకియు సుభద్రయుఁ.

బ్రవేశించుచున్నారు-)

బల- కృష్ణ ! తనయాసనమునఁ గూరుచుండుము- సాత్యకి! నీవునట్లుగూరుచుండుము-

ద్వితీయాంకము,

దోషమండ్రమహితాత్మలిలకా

గానసతనుబాధకజానకు

దానమొసంగిదానభువినిధన్యుడవగుమీ॥

బల- కృష్ణ! నీపక్షపాతఁపుమాటలు విని నేనెట్లుమోసపోదును?

ఉ॥ లక్షణవంతుఁడైవెలయులక్షణుఁడెల్లునఁబోల్చి చెప్పెదా
భిక్షకుఁడైనపాదకాజానిఁజెద్దగఁజెప్పెదవిత్తునంచునీ
పక్షమెచూతుగానియతివక దగుభర్తనుగూపకఁజూడవీ
కుక్షియో? కాక; సోదరునికూతురదేడఁబిత్తివృత్తలెచ్చటన్॥

క॥ తాదాల్పినకుందేటికిఁ

బాదములిలమూడఁటంచుఁబల్కెడుభంగికా

బీదయగుపార్థుపట్టిని

సోదర? కురునూనుఁబోల్పిచోద్యముఁగాదే॥

క॥ నవమద్రవంకశ్చక్షుస్సము

లెవఁడావలఁద్రొసిగంజి నేకొననెంచుం

భులివాఁడులక్షణునివిడి

వివరింపకపాదకాజానకుఁబిల్ల నొసంగుక॥

కృష్ణ- సుభద్రవంకఁజూచుచున్నాఁడు.

జూబ- అన్నా! గీ॥ పాణిశ్చాధుఁడుమఱఁచులుబావలెల్ల

విధివశమునఁగానలవేఁగుచున్న

మీఱుసిరిగల్గియిటులుండమిరునాకు

దిక్కటంచునునమ్మితిఁదికరణముగ॥

మ॥ పురజనులందఱుంజెలఁగిపూర్వమునుండియునీకేనూజగా

వరసుతుభార్యయంచుననినారణవాక్కులఁజల్కుచుండెదా

పరువునునిల్పియన్యనకుపన్నెలకుప్పనుబెండ్లి సేయఁగన్

మరలకసోదరంబుగనుమ్మయభిమన్యునకీయుటొప్పుగుక॥

క॥ చెల్లెండ్రమాటలన్నలు

చెల్లించుటలేస్సయగుటఁజిరజీవుఁడుమే

నల్లుండభినున్యనకును

బిల్లుండయచేయుమదియెఁబ్రీతియనదగున్॥

క। ధనవంతులయినవారికిఁ

దనయల నెవరై ననొసఁగదరదిఘనంబే

పెనుబీదవానికిచ్చి న

ఘనునకెయిహాపరములందుఁగల్గుతుభంబుల్॥

బల- ఆహా! ఎంతచిత్రమైన మాటనువింటిని నేడుసుభద్రా! ఏదీ! ఇప్పుడునీవు పలికిన ముద్దుమాటలుతనివిదీఱలేదెంకొకమాటువచింపుము చెల్లెలా! నీకొమరునకు నాకూ తునీయవలయునో! నీకుస్థిగ్గేలలేదు! ఆహా! పాదులొకము! తమకొరికఁ జెల్లిం చుకొనువిషయమున నీప్రజలకుఁయుక్తాయుక్తములుతోఁచవుగదా! రత్నముపం టిపిల్లనుగొంతుగోసినీకొడుకునకుఁ గట్టిపెట్టక పోయినలాటేమి? నీకొడుకుఁ బెండ్లి కాకపోయిన నెవరికిచింత? ఏమిమునిఁగిపోయె! బాగుబాగు! నీకొరికఁ జూడనందనిమానిపండ్లకట్టులుసాచుటగానున్నది. లోకములోనొకముష్టివాఁడు తొలుతగుప్పెడుభిక్షుమనుచువచ్చి యొకగడియ కూరుచుండనిచ్చిన భోజనాధికాయగును. అట్లున్నవి నీయడియాసలు!

మత్తకోకిల॥ కూడుగుడ్డలతోడఁదృప్తిలికూర్చినుండకపైపయిన్

గోడలందువచించెదొబలె! కొల్లబోవు నెభాగ్యముల్

చేడె! యేడగృహప్రవేశముసేయఁ జేతు వెకోడలకొ

జూడఁజూడఁగనిట్లుదోఁచెనె! చోద్యమయ్యఁగనుంగొనన్॥

గీ॥ కామధేనువునింటనుగట్టిపెట్టి

కట్టెలకుఁబ్రాకులాడెడుకరణిఁదోచు

యక్షరాట్టుల్యులక్షణునవలవిడిచి

కొండద్రిమ్మరియగుపార్థుకొడుకుకీయ॥

సాత్యకి- (చిట్టునలేచి) అన్నా?

ఉ॥ అర్చిలిలేనిచోసుతనువాకపపాత్రునకీయనంటివా

దుర్బదులైనకారివులస్తోత్రముసేయుచుఁబెద్దసేపున

త్కర్తులఁబొందుపుత్రులనుగాటులు పల్కెఁగహింపవచ్చునే

ధర్మనిధాన! నీరసనదాల్చెడు నెట్లుమహా తదూషణః॥

సుభ- (దైన్యముతో) అన్నా!

సీ॥ మృగరాజవిక్రములగుపాండుపుత్రుల నెడఁబాసి మీయింటఁగడుపుఁగూఁటి
కిటులుంటచేఁగదా! యింతిపలుచనై తినెనఁబో చల్లెలనగుదుఁగానఁ
దప్పేమియన్న నాతనయుఁడు లెస్సెఁగోడలేరాకుండఁగొల్లవో నె
మున్ను నీవాడినవన్నియేమాయెనువత్తాపహృతికంఠెదప్పుగలదె
క్షితినిదుశ్చింతులెద్దానిజేయఁదగరు
చల్లబో! నేనుబోయెదసిగ్గువచ్చె

• నింకనీవునుకురురాజునేకముగను
కట్టఁగట్టుక వ్రేలాడుఁడుట్టిగట్టి॥

విదూ- హలాయుధ! ఏడుతరములనాటి తోడఁబుట్టినపడుదు కనులఁదడివెట్టిన దండ
ముననున్న ఐస్త్రిములగ్గినందుకొన్నవంట నుమీ!

సుభ- (కృష్ణునితో) అన్నా ఇంతేకద!

కృష్ణు- నే నేమి నేతునమ్మా?

సీ॥ నేనుబల్కెడుమాటలు నీశృకన్నఁ
బలుచనఁజూచియొప్పుడుఁ బల్కుసీరి
పాండవులయొడనాకెప్పు పక్షమంచు
• గాన నే నేమి నేతును కన్యపట్ల ॥

మాయన్న నాకెప్పుడును బాండవపక్షపాతియనియే పేరుంచినాఁడు- నావలన నగున
దేమియులేదు- నీకుదిస్కుగల చోటికిఁబొమ్మ-

బల్- అబ్బ! కృష్ణునకెక్కడనులేని పౌరుషమువచ్చినదే!

కృష్ణు- సహోదరిసముఖమునకు వచ్చిన నాపె నతికఠినోక్తుల వొప్పించి పోనాడినమీ
యట్టి ధర్మవర్తనులకుఁ బౌరుషముగాని ధర్మవర్తనులగు పాండవులయొడ ప
క్షముపహించిన నాకు నిజముచేతఁ బౌరుషముండుటతప్పే.

విదూ- ఐహవ్యా! కృష్ణుఁడు నామనసునకు వచ్చినవాఁడు తనలో (బెల్లముగొట్టిన
రాయివలె హలాయుధదూరకుండెను. ఏమనునోచూడెద)

బల్- (కోపముతో చేతులుచాచి) వాసుదేవ ఈపె నజ్ఞానునకిచ్చి యాంతగాననుభవిం

చితిమి- ఇంకశశిరేఖ నభిమత్యనశిచ్చి రెండుచేతుల జుట్టెదవుగాఁబోలు నేమి !

కృష్ణ- ఆన్న ! ఇష్టస్వోక్తి క్తమగు కార్యములయందు దోషారోపణముఁ జేయుటకుఁగా రణములుండకపోవు నే- అతిసర్వత్రవర్జయే,, త్తనుస్థాయమున సుధయందితి మాధుర్యముండును కావున నది వజ్రానీయమకాదే ?

(తెరలో)

చ॥ కిలకిలమంచుఁ గూయుచును గీములఁజేరెడుఁ బక్షిసంఘముల్

లలనలుమెల్ల మెల్ల ననలంకరణక్రియలన్ మెలంగెదర్

చెలువుఁడుసత్పథానుగమశీలుఁడు చల్లనిరాజువచ్చునం

చలరుచుఁ బూర్వదిగ్వినితయానన మందను రక్తిఁజూపెడున్ ॥

బల- (సక్రొధసంభ్రమముగా) ఇంక సాయంకాలమయినది కాలకృత్యములకయి నే నేగెదను-

(నిష్క్రమించెను.)

కృష్ణ- బాగుబాగు ! (తలయూచి) సుభద్ర ! నేనును కాలోచిత కృత్యములఁ దీపకం బోయెదను నీవు వగవకుండుము- నీబిడ్డకుఁ బెండ్లికాకపోదు- నీకోరికయెట్లొన ట్ల జరగఁగలదు- నీవు ధైర్యముగా నుండుము- నేవక ! మాగణము !

సేవ- ఆయ్యా ! ఇట్టిట్లు-

(ఉభయులు నిష్క్రమించిరి-)

(తెరలో) పంచచామరము-

బలే ! పసందు మేల్ శబాసు పాథకానందనుండుకా

నలందు వ్యాఘ్ర సింహ ఖడ్గ నాగశల్యపోతులం

బాహుపాలందుఁబట్టిచావ మోదికౌర్యపూర్తిగా

విలక్షణరపు యాపుదోప వేటనుండి వచ్చెడున్ ॥

సుభ- (చెవియిచ్చివిని) అదిగో నాకొడుకు వేటనుండి వచ్చుచున్నాఁడు ! ఇప్పుడిది మాటలతని కెట్లుచెప్పుదును-

అభిమత్యుఁడు- (ప్రవేశించి కొంచెమునేపుజూచి) అమ్మా ! నీముఖమిదియనుక మిక్కిలి విచారమును మెల్లడించుచున్నది- కారణమోమి ?

సుభ- (మోసననంచి యూరకున్నది-)

అభి- (సమీపించి) తల్లీ ఒకవేళ నడవులలో శ్రమలఁబడునాపితృజనముకడనుండి యేమియు వర్తమానము దలియలేదుగద (తొందరపాటుతో) వారికిఁజేయమేకద !

సుభ- (ముఖముప్రక్కకుఁబ్రదిప్పుకొనుచున్నది)

అభి- (తనలో) అయ్యో ! ఈపె యేరంగతియొక జెప్పకున్నదేమికర్తము ? (కొంచెముయోచించి) కాని ! నాపితృజనము జేయముగ నేయున్నారు- లేకున్న నీపె యిట్లుండదు- నాపై నేదేని కోపకారణమున నిట్లున్నదిగాఁవోఁచెడును- (తల్లి పాదములపైఁబడి సభాష్టుగద్దనకముగా) జననీ !

సుగంధి॥ చిన్నిగోలనైననన్నుఁ జిక్కువెట్టిఁబాడియే

• యెన్నఁదైననీకుమాటు నేవొనచి నాడనే

సుభ- (కోపముతో నభియన్య నావలకు గంటి తాను విముఖముగాఁదిటిగొనది)

అభి- (లజ్జాకోధములతోఁ జివాలునలేచి)

సుగంధి॥ అన్న కన్నతల్లికిట్లు లాగ్రహంబుఁ దెచ్చియుం

కన్ని నేయ నేమిలాభమియసుల్ త్యజింతుచీ ॥

(అనియుఁటలోని కత్తిఁబెటుకుచున్నాఁడు-)

సుభ- (దిగ్గనలేచి) అయ్యయ్యో ! దుండగీడ ! త్వరపడకుము ! త్వరపడకుము- (అని యొక్కయుఁకచేఁ జేయిపట్టికొన్నది)

అభి- (గోషముతోఁ జేయినదిలించుకొనఁ జూచుచు) అమ్మా ! మాతృదేవతాసమ్యవర్తనుడగు నీదుష్టుని మఱియొకతీరుగానిమ్ము-

సుభ- అబ్బాయి ! నీవోషమొంతమాత్రమునులేదు కాంతించుము-

అభి- అటులయిన మఱినీవిచారకారణమును జెప్పుము-

సుభ- (నిట్టూర్పువిడుచుచు) కుమార, అభిమన్య-

• -ద॥ ఆలశశిరేఖనీకుఁ బ్రియయోనని నేమదినమ్మియొండని

న్నలతిఁగజేసి కారవుల కర్పణనేయఁగఁ బూనెనీరి యీ

ఖలునకు నెన్నఁదైన నపకారమొనర్చితిన్న లేదు సో

• మ్ములమడిఁగోరివారలకుఁ బుత్రికనీయఁగనుద్యమించెమా ॥

అభి- (విటునగవుతోఁగూడిన నైరస్యముతో) తల్లీ ! ఔర ! ఎంతవెట్టిదానవైనవు యోభించి నన్ను యోభ పెట్టితివి- బలరాముఁడు తనగభికోవాసజనితయగు శశిరే

ఖను దనకిష్టమయినవారికిచ్చుకొనుపట్ల నీయాటంకమేమి ?

సుధ- అదిగాదు కుమార ! బలరాముడు పిల్లనీననుట యెట్లున్నను నన్నీ దేహమునువి
డువఁదగినన్ని కాలులాడినాఁడు ఎట్లు వగవకుందును- అనూటలువినుము- తా
బెట్టిన కూడును తానిచ్చిన గుడ్డను కట్టి మూలనుండక సకలైశ్వర్య సంపన్నురా
లగు తంకూతును నేకోడలనుట తప్పట- కొండద్రిమ్మరియగు నీతండ్రితో వియ్య
మంనుట కామధేనువను బోనాడి కట్టె లమ్ముకొనినట్లట వేయేల అన్నమాట
లన్నటులే జెప్పెదవినుము. (కూడుగుడ్డలతోడ, నవరసభక్ష్యము కామధేనువు
నింట ననుపద్యములనుజదువుచున్నది-)

అథి- (పామువలెబుచ్చుకొట్టి యతికష్టముతోఁ జెవులమూసికొని)

గీ॥ అక్కటా! పాపియాసీరియాడినట్టి

పల్లదంబుల నేలనాయులమవియ

వేలువేలుగఁ జెప్పెదవీనురెంతో

తూఁట్లుపడనిట్ల నెనెనిన్ను దుర్లదమున॥

(మల్లఁజూచి)

పంచచామరము॥ సరే! సరోజనేత్రినీయపాగకున్నబో! బలే

దురాత్ముఁడొసుయోధనుకానుతుల్ కడంకఁ జేసియా

పరేతరాట్సుతాదులకైబ్రభాకరాగ్నితుల్యులన్

గరంబునిందసేయ నేమికారణంబొ చూచెదన్ ॥

మ॥ బలరామాదులుయాదవుల్ మఱియనా పాపాత్తులొకారవా

ఖ్యులునీరేజభవాదిసర్వదివిజుల్ ద్యోలోకముంభూమియున్

తెలుచందాకినయాపుమాఁపిజనకుల్ ప్రీతిల్లగానిప్పుడా

లలనంజేకొనిపెండ్లియాడెదనునాలావందలున్నెచ్చఁగన్ ॥

అనిధనుష్టంకారము నేసిపోబోవుచున్నాఁడు

సుధ- చేయిపట్టుకొని

గీ॥ కొడుక! నీవిప్పుడేగమూఖులగుణింతు

రార! గయ్యాళియానుభద్రమ్మయనుచు

బిల్లనీకున్నబోయోబో! చెల్లుగాక

మామపైఁగ త్తిఁగట్టుటమానుతండీ?

భీ- పెనిమిటినివిడిచిపుట్టి నిల్లేసౌఖ్యదాయక మనియెంచునూఁఖుకాదు లోకములోఁబలు కష్టములనొందెదరుసుమీ?

గీ॥ “భర్తకై యగ్ని నైననుబడఁగవలయు” నను న్యాయమెఱుగవే

భీ- నాయనా! ఇందునాలోపమేమియులేదు. నేను వెంటవచ్చెదనని యెంతవిలపించినను నిసుగువైననీసంరక్షణమునకై నన్నిచట నుండుమని నీతండ్రినాకాజ్ఞ ఇచ్చినారు.

శిచారిక- అయ్యో ! భోజనసమయమయినది దయచేయవలెను.

భీ- తుమారా ప్రాతఃకాలమున భుజించివేటకయి జని అలసివచ్చితివి- ప్రాద్దుపోయినది భుజించినవెనుక యోచింతములేప్పు-

(అందఱు నిష్క్రమించిరి)

ఇదిద్వితీయాంకము.

శ్రీ

బలజా సౌభద్రీయము.

తృతీయాంకము.

రంగము-శశిరేఖాంతఃపురము.

(ఆప్యదుచంపకమాలప్రవేశించుచున్నది-)

(తలపంకించుచు) ఔర! ఇంతలేసి కార్యములుందునుగాఁబోలు! నిన్నరాత్రి సుభద్ర; కొమమతోఁగూడ నెచ్చటికొక బోయిళ్లు వదలికలిగినది. ఎచ్చటి కొయేమి? పాండవులకడకేకావచ్చును. ఔను! కాకేమి? బలరాముఁడాడిన మాటలకు సుభద్ర యింకయుఁ బరమశాంతురాలుగనుక నే యోచికొన్నది మఱి నాబోటిదిగావలసినది! ఆప్పుడ పాణిత్యాగముచేసియుండును! పోయేఁ బో! ముందీసంగతి శశిరేఖ వినీసంత నే యాపెళ్లుపట్టఁగల్గుచుముదై వమా! ఇది వఱకే యభిమన్యుని మనసుదీట తఱచు చూడనైతినని కడువిలసించుచున్నది. ఇప్పుడీసంగతి మఱియు మిక్కిలిగాఁ బొక్కునుగద! కానిమ్ము! ఎట్లెట్లొజ్జరు గగలదు. (ప్రక్కఁజూచి) అదిగో శశిరేఖ సఖీసహితముగా నీవైపునకేవచ్చుచు న్నది. నేనింకొక దెసకేగదను. ఈసంగతినానోటఁజెప్పలేను-(నిష్క్రమించెను).

ఇదిప్రవేశకము.

(అంతటశశిరేఖయు సఖులును బ్రవేశించుచున్నారు)

శి- సఖీ! శీలవతీ! ఈమధ్య నాహృదయమేమో వాచామగోచరమయిన యవస్థనొ దుచున్నదిగదస్తు!

ల- చంద్రముఖీ! మనశశిరేఖహృదయసంభ్రమకాథణము నీవేమయిన నెఱుఁగుదురా?

శి- చంద్ర-గుణగ్రహణరాలవగు నీవనుగ్రహించవలెను. నేను బేరునకేపెద్దను.

ల- అటులయిన నీమగండు మిగుల వన్నెలకుప్పగదా! నీవెట్లు,

మధురవాణి- మీలోనమీరు కయ్యములాడుటయేకాని శశిరేఖ వంత బాపరైరి.

చంద్ర- ఆపనినీది. తే నెలొలుకు తియ్యనిమాటలచే సఖురాలి సందియము వాపరగును

మధు- సరే, నీమాట నేల వ్యర్థము నేయవలెను. నాకిట్లుతోఁచుచున్నది వినుఁడు.

గీ॥ ఐయసువచ్చినతోడ నె వనితలకును

మగనిజతగూఁపకరేలకో మహినిబ్రజలు ॥

చంద్ర- (చప్పట్లుగొట్టుచు) ఆ! తెలిసినది! శశిరేఖ మనోవ్యధకు కారణము నాకును తెలిసినది!

గీ॥ బంతులనుమీఁకికుచములీపగిదినుండఁ

బాపమిబిడ్డ మనసెట్లువశమునొందు ॥

శశి- (కోపముతోఁగూడిన చిఱునగవుతో) మదవతులార! మీతోఁజనవిచ్చి ముచ్చ
టించుట నాదేతప్ప.

శీల- అబ్బ! మనస్త్రీజనముకను మహాధనమే యీబెట్టు! తల్లిపుట్టిల్లు మేకమామక
ఋకయన్నట్లు నీనక్కజిత్తులన్నియు నాయొద్దనా శశిరేఖా? విను మఱి-

గీ॥ బలియుఁడునురూపవంతుఁడు భాగ్యశాలి

యైనమగనినిగూడి శౌఖ్యంబునొంద

నమ్మరో! చిత్తచాంచల్యమావలుండ.

నిమ్మతదుద్రిచిస్వగఁనిభమ్ముగాదే ॥

శశి- (అఱిమోడ్పుతోఁ బారవశ్యమునొంది) అమ్మలార! చల్లనువచ్చి ముంతదాఁచ నేల?
నేనును నాప్రాణనాథుఁడైన (నిట్టూర్పుపుచ్చుచున్నది-)

శీల- చెప్పుము-చెప్పుము- అభిమన్యుఁడును-

శశి- (లజ్జాహాషకములతో) యంతనాటనుండియుఁ గలసి మెలసి యాడి కొనుచుంటి
మిగద! ఇప్పుడీ రాణివాసమను కారాగృహమునఁబడి యామహాభాగునిఁజూడ
కుండ నెన్ని నాళ్లు గడపఁగలనో?

మధు- అమ్మా! ఎప్పుడును సంతతసాన్నిధ్యముచే నంతమోహమునొందు.

గ ననోర్యదశక నాకాంక్షచే గృశించిఁగాని యానాంశియ్య

గనుండదు. దైవానుగ్రహమునఁ గలిపయదివసములలో నీప్రియునిచే గాధాలిం

గనప్రవధకమానమిడిన సోమోజ్యమునఁ జిట్టబడిదవులే.

శశి- ఆహ! ఏమి తేనెలొలుకుచు నాపరితాపముణచినవే నీతియ్యమాటలు!! ఏమే
నను నామనస్సంతకంతకు వశముచప్పుచున్నది- గతకాలము మేలువచ్చుకాలము
కన్నకొ॥ అనునటుల వెనుకటిదినములన్నియు దాగుడుమూతలచేతను, గుజ్జన
గూళ్ళచేతను, బొమ్మలపెండ్లిండ్లచేతను, ఆతిసౌఖ్యముగ వెడలింపబడినవి- (సభా
వ్యగర్లదికముగా) ఆదినములికజూడబోముగద! ఇప్పుడంటిమో! యసంఖ్యా
కములగు మనోవ్యధలునన్ను బాధింపదొడంగెను. నాకప్పుడేమియోగాని మిన్న
వితీగి మీదబడినట్లున్నది- ఏమి నేతును?

చంద్ర- ఆ శేషజనరంజకంబగు నుద్యానవనమునకుఁ పోవమురమ్ము. అచ్చట సుఖముగఁ
బొద్దుపుచ్చుదము.

శశి- సరే, మీయిష్టము- నడువుడు.
అందఱును (లేచినడుచుచున్నారు.)

చంద్ర- (ముందుచూచి) ఓహూ! సఖీ! ఇదిగోయద్యానము-
అందఱును-(ప్రవేశించిరి.)

శిల- తరుణీ! నీవలె నేతరుణమయిన జిగిగలయూయద్యానవనముఁ జూడవచ్చు! ఇచ్చట.

గీ॥ బొడ్డునులైలువిచ్చియీ భూమినంతఁ

గప్పె సౌరభమదిగాకకవ్వరంపు

టినఁటిచెట్టులసాబగునీయందమయిన

యూరువులతోడివియ్యమునొందుచుండె॥

మఱియు శుభసూచకంబుల నేకంబులు పొడగట్టుచున్నవి. ఎట్లంటివో?

మ॥ చెలి! చూతారణశల్లవంబులనుభక్షింపకొమదంబెక్కికొ

కిలసంఘంబులుద్భూత్యరావములునాగీవెట్టనీ తేల్లువే

శ్యలనన్, "రి" యనిమేళగింపుసలుపకొశశ్వత్క్వణత్క్విరముల్

లలిస్వస్తుల్పచరింపువిప్రులనఁగళ్యాణంబునీకొప్పెడుకొ॥

శశి- (నీరసభావముతో) ప్రియసఖీ! మందభాగ్యులకొక్కడశుభమునేకులునే? ఈయ
ద్యానమునఁబ్రొద్దుపుచ్చుటకువచ్చిన నాకిచ్చట నేటికదుటీమటయైనదే!

శి॥ చూతములెల్లఁబూయ, సిరిచూలియువే రణలేఖవ్రాయనెం

తోతమకంబుమీఁజికయూధముగూయ, ద్విరేఖసైన్యముల్

ప్రీతిగమ్రాయ, నామనగుభీతినిమున్నెడు మందమారుత
వ్రాతముదేహమంతటనువహ్నివిధంబునఁగాకవెట్టెడున్ ||

అహ! అలబ్ధఫల మనోరథులకివియన్నియుఁ బరమశక్రువులుగదా! (నిట్టూర్పు
తోఁజదికిలఁబడుచున్నది)

మధు- సఖీ! ఇంతచేతఁగానిపని చేయుచుంటివేమి? మానవతులుతమసౌందర్య సౌఖ్య
దులచేఁ బురుషులు తమకువశులగునట్లు సంచరింపవలయునకాని యిట్లుబేలతనము
గానుండవగునా! (లేవనెత్తుచున్నది)

శశి- (అటునిటుఁజూచి)

గీ॥ కడఁగి యేడాకు లనఁటినిగొఁగలింపఁ
దాపవిశ్రాంతియానొకొ! తలఁచిచూడఁ
గానినాబోఁటిగ తైకుఁగప్తమదియుఁ
దాపమార్పంగఁగల్గుటతలిరుఁబోఁడి॥

(అప్పుడేటాకులనఁటి చెట్టునుగొఁగలించికొనియులికిపడి)

గీ॥ ఉవిద! సల్పఁగసప్తపర్ణోపగూహ
నమునుదుస్సహతాపోపశమనమునకుఁ
గేవలంబుగవైరుధ్యభావమొందె
హుతవహుశమింపవేల్చినఘృతమువోలె॥

మధు- ఇప్పుడునాకొక్కయుపాయము తోఁచుచున్నది.

శశి- (తొందరతోడిదైన్యముతో) అదేమోనెలవీయుముతల్లీ!

మధు- ఆఁ! ఏమియీశశిరేఖయనునయము?

శశి- (కోపముతోఁబుల్కుపుల్కునఁజూచుచు) పిల్లికిఁజెలగాటము నెలుకకుఁబ్రాణ
సంకటముననునట్లు మీరిప్పుడునన్నుఁబరిహసింపక మాత్రమిచేసెదరుఁ? (కన్నీళ్లు
విడుచుచు) మీరింతకఠినహృదయలు

మధు- నెచ్చెలీ! కోపమునేయకుము. ఎవ్వరికినియావనచాపల్యమే నీస్రియనియాకృతినిజ
త్రపుఁబల్కుపైలిఖించి చూచికొందువేనికొంత కాలయాపనముకావచ్చును.

శశి- (ఆలోచించి) సఖీ! (నిట్టూర్పుతో) అదికొనసాగదే? ఏమ?

గీ॥ వానియాననమాత్రంబెవ్రాయునంత

గుండెరుల్ల నియక్కటా! ఘోరముగను

గన్నులను వేడిచాప్పముల్కలచివేయఁ

బూను నా మొగమింకెటువూర్తి నేతు॥

(తలపకించి)

కానిప్పు! - అంతియకైనవ్రాసిచూచెదను? (పలకపైవ్రాసి)

ఓహోహో! (అనిమూర్ఛబోవుచున్నది)

సఖులు- (సన్నీరుజల్లి లేననెత్తుచున్నారు)

శశి- గీ॥ తెల్లఁదామరలనునవ్వికొల్లలాడుఁ

బోర్లెల్ల సద్వల్ల భాగ్యమోచెల్ల వినవె

అదియియస్కాంతమాయసమటైలాగు

భంగినామనసునుపశపటుచుకొనియె॥

శీల- సఖీ! నీవుబాత్తిగలసియున్న దానవు. కొంచెము నేపీ నెజ్జపైబవళించి నిద్రించుము.

చిత్రై కాగ్రతొన్ను నీకుకలనైననుబ్రయదశఁనమగు నేమి?

శశి- ఉఁ! అదియునుకట్టిదే.

గీ॥ పల్లభులబయదావపావకునికన్న

నెక్కుడగు వేడిమనమునుస్రుక్కఁజేయ

నెక్కడిదె నిద్రసుఖమేడ నింతయున్న

లోపమేమిటఁగల్గు నెల్లోలనేత్ర॥

కాబట్టి మనయిహారంభములన్నియు నికవట్టివి. నేనొక్క పరమాధికాంబునె

ప్పెదవినుండు చంద్రుఁడులేక కుముదము, వికసింపదు. కావుననప్పుడుశరణముమ్మ

రియో.

సఖులు- అబ్బ! అట్టులనిమ్మాడెందంబులు నీకునేయకమ్మా.

శశి- లేకప్రియజనగాధాలింగనసుఖస్థితియో.

(తెరలో) తథాస్తు తథాస్తు.

అందఱును- (చెవియిచ్చినినుచున్నారు)

శశి- మనచేటియగు నీమంతినినతెనున్నది. ఏదోమొదవిమ్మాట వినబడుకట్టున్నది.

నీమంతిని- (ప్రవేశించి)

గీ = నీకుఁ బెండిలియమ్యోడు నీరజాక్షి

యెల్లినుముహూర్తమునుచునీ తల్లిఁన్నఁ

బెండ్లిసింగారమును జేయఁ బ్రేమమీఱఁ

దోడితెచ్చుని నన్నంపెఁ దూర్ణముగను॥

శశి- (నిర్విశేషానందపరవశయై) చేటి ! ఈకంకణమును జేకొనవే- (అనియిచ్చుచున్నది-)

సీమం- (పుచ్చుకొని) అమ్మలార ! త్వరగాలెండు

అందఱును- (లేచినడుచుచున్నారు)

సీమం- (ముందుచూచి) ఇదిగోగృహము. రేవతీదేవి నీకొరకై నిరీక్షించుచున్నది.

అందఱును- (లోపలఁబ్రవేశించిరి.)

రంగము- రేవతీదేవియుంతఃపురము.

(రేవతీకూరుచుండి యుండగా సఖులతోఁ గూడ శశిరేఖ ప్రవేశించుచున్నది.)

రేవతి- (శశిరేఖను గౌఁగలించుకొని) పుత్రీ ! ఈదిగ మొక్కసారి యయినఁ గనఁబడలేదెక్కడుంటివెంత నేపు ?

శశి- తల్లీ ! ప్రాద్దుఁబుచ్చుటకై యుద్యాభనమునకుఁ బోతిని.

రేవ- ! సరే ! ఈపీటపైఁగూరుచుండుము నీకలంకరించవలెను.

శశి- (పీటపైఁగూరుచుండి) అమ్మా ! నాకీపునరలంకారకారణమేల ? నేనింతకుముం

• దేకద యలంకరించుకొనినది,

రేవ- అదియంతయు నలంకారముగాదు- ఇప్పుడునీవు వివాహాలంకృతవయ్యెడవు.

శశి- (తనలో) హృదయమా ! ఇకనైన న్నిమిత్త పడుము-

రేవ- (అక్షతలుచేతఁబట్టుకొని)

క॥ నీయ త్తకడుపుచల్లగ

నాయతమైమాతృగర్భ మదియునునట్లే

యెయెల్లపుడొప్పెడుసిరి

రాయనికృపగల్గునంతరాయరహితమై॥

(అక్షతలు శశిరేఖశిరముపైఁజల్లి) పరిచారకలాగా ! ఇకమీరు వివాహయత్సవ

ములఁ జేసికొనుండు- నేనేగద.

(నిష్క్రమించెను-)

శశి- సఖులార ! ఇదియ నాకానందసమయము- సరస సల్లాపములతోఁ బ్రొద్దుబుచ్చు రమ్మ.

గీ॥ మనసుకోరికదీఱంగ మంచినమయ
మిపుడచేకూటెసఖులెల్ల నిటనుండి
రహహ ! యీసుఖమునకంటె నరయ నెట్టి
సుఖముసుఖమని నెంతు రేసుదతులార ॥

మధు- మనసరససరసనుండ సరసములకేమికోదవ.

సరస- (తనలో) ఈమెనాకే తాటియాకులు గట్టుచున్నది- దీనినేరీతినైనను జిన్నబుచ్చు
దను- (పైకి) మధురవచనా ! నీపెదవియందేదో గంటుకనబడుచున్నదేమమ్మా?

మధు- గీ॥ కల్కి ! రాజిల్కిసుధజిల్కఁ జిలికిపలుక
ప్రేముడించిముద్దాడంగఁ బెదవిఁ గలచె

సర- ఔ ! గీ॥ పక్షులకుఁబండ్లపైఁబ్రియ భావముంట
దొండపండనకాఁబోలు తోయజాక్షి ॥

శశి- సరసవచనా ! మధురవాణి వివాహమయినచిన్నదిగదా నీకీయనుమానమేలనే ?

మధు రబ్బసముతో) ఆవునులే నీకును రేపటితో నాయాటంకముతీటునుగా!

శశి- (వేసుకకుఁజూచి) ఇదిగో మనచంద్రికవచ్చుచున్నది.

చంద్రిక- (ప్రవేశించి) సకియో ! ఏమిచెప్పును నీయదృష్టము!

నీ॥ జ్ఞాకాసనాయులుబాగుగా ప్రోయంగఁ దూర్యరావత్తులతోడమించి
తెల్లవాటినభంగి దిశలెల్లదీపింప వేలుమత్తెబులు వెల్లుమండ
దేవాంగనాసమదేహలువేశ్యలు చిత్రీలాస్యంబులు సేయుచుండ
వందిమాగధరాజి వందనంబులుసేయ సకలవిద్యజ్ఞున సహితముగను
విపులరథ హయ గజ సైన్య విస్తరాతి
పాదఘట్టననిర్గతబహుపరాగ
చుంచితాకాశులైకడు సాంపుమీఱ
వచ్చివిడిసిరికురురాజు వైపువారు ॥

శశి- ఆశ్చర్యమాశ్చర్యము!! పాండవులకును గౌరవులకునుబద్ధవైరముకాదటే? అట్టియె

దేవబాండవకార్యమునకుఁ గురురాజువైపువా, కేలవచ్చెదరు?

చంద్రి- ఇదికడుఁజిత్రముగనున్నది! బలరామపుత్రికలైన నిన్నదుర్యోధనపుత్రుఁడైన లక్ష్మణునకిచ్చుచుండ నిందుఁబాండవులెచ్చటవచ్చిరి? వారడవులలో నె.

శశి- (విచిత్రతతో) నిజమేనాసఖీ! (తొందరపడుచున్నది)

చంద్రి- నీతో నేనెప్పుడైననబద్ధమునెప్పటిలో?

శశి- (దేహముకంపించినోటఁదడియారగద్గదస్వరముతో) హా? పాపపుడైనవా! నేనేమి తప్పు జేసిననినన్నిట్లుమరణశరణముగాఁజేసినవి? (అనివేలఁబడియేడ్చుచున్నది)

సఖులు-(నిరుత్సాహలయివిన్నబోయినముఖపద్మములతో) అమ్మా! లేమ్ము. ఇంకనుపచారించినజమును దెలిసికొందము. అంతకునదియేనిశ్చయమయినచో నిట్టి విరోధులగు తలదండ్రులతోడిపాత్తునీకేల? మన్ననయేల? ఎట్టులైననీ కోర్కెఁజెల్లించెదము లేమ్ము.

శశి- (లేచి) సఖీ! నాకేమియుంగానరాకున్నదినరే! ఇక్కడకునామనోరథమంతపూర్తియయినది. మఱినాప్రాణసముదాయన సుభద్రానందనుఁడెచ్చట నేమిసేయుచున్నాఁడు?

చంద్రి- ఈవార్తనువినఁగానేతల్లితోనడవులకుఁబోయినాఁడు.

శశి- కష్టమపూకష్టము! అయ్యో! శతముపైతృరముగూడపడినదా? ఓప్రియతముఁడ! పూర్ణిమాసుధాంశునిబోలునీ నెమ్ముగమిఁకఁజూతునా? (అనిమూఢుకబోవుచున్నది)

సఖులు-(అనేకశైతోపచారములసేదఁదేచుకొనుచున్నారు)

శశి- (లేచి) తండ్రీ! నీకంతవిరోధినైనాని! ఓతల్లీ! లోకములోఁదండ్రులెట్లున్నను దల్లులుపిల్లలఁబ్రాణతుల్యులు గఁజూతురనియెదరు. అట్టియెడనీకునుచేదెంతో? సుయోధన! నీకుమారునకుఁకున్నఁగూర్చుబోవుట కాకిముక్కునకుదొండపండుగట్టుటగదా! లక్ష్మణా! అలభ్యరంభము జుమినీకోరిక! హాప్రాణనాయక! నాతండ్రిధనికవశంవడుఁడై నన్నీయనన్నంతమాత్రమున నన్నదటి లేనివియోగసాగరమునముంచిపోనగునా? నామీననేమికట్టితివి? దానినినీకదివఱకేయిచ్చుయొట్టిని కాదా? అయ్యో! మగవారికేమికోరిత? వారెట్లులేనఱునులే. (సవైలక్ష్యంతో శనముగా) ఓసఖీ! ఈప్రపంచకమంతయు గాఢాంధతముఁపరిపూరితమయినట్లు

న్నదే. (ఉలికిపడి) అబ్బ! ఏమియీమలయవాతము! నిప్పులుగురియ్యచున్నది
గదా! (దక్షిణదిశోన్ముఖయై) ఓచందనజన్మ! మహాభాగ!

గీ! దక్షిణః పుదిక్కుయమునకు స్థానమండ్రు
తలఁపనీకునుస్థానంబె దానఁజేసి
యేకసంస్థితిదోషమధేడఁబోవుఁ
బ్రాణిహింసయై యెప్పుడుఁబమలుమీధు ॥

[అప్పుడుచంద్రముఖినిఁగొంగరించుకొని]

పుంచచామరము- సరోజనేత్రిరోసఖి ప్రచండమారుఁడేఁడియా
ద్విరేఖకీరకారికాదివీరనేన గొల్వఁగన్
గరంబునాయురంబునేముగ గోళరంబు బూనెనో
వరాళివేణి సేవిరాళి బారిఁదాళనేకటా ॥

(ఆకాశమువెపుచూచుచు)

హా! కామదేవ! సంకల్పసంధవ! పుష్పబాణుండైన నీకంతవేడి యెచ్చటవచ్చి
నదోయి? నేనొక్కటి యూహించెద.

గీ॥ తొల్లిశివఫాలవీతిహోత్రుండుసోక

భస్తమాత్రుండవెతివి భావజాత

దానిలేశమునీవింక దాచియుంటి

వేమి! లేకున్న నీతాపమేలఁగల్గె॥

(సకొ)ధముగాఁ దలపంకించుచు(కానియు అబలనగునాశాపమప్రతిహతముచూడు!

గీ॥ నీదుపువ్వులతూపుట నేలఁగూలు

నీదుమీనంపుఁడెక్కెంబునీటఁగలయు

నీదువిల్లెపుభక్త్యుమైనీరసించు

నాదుదటిఁజేరకొరొరినయవిదూర

హేరానునోభవ! నీవుపుట్టితిల్లునుట్టు బెట్టఁజలవట్టువట్టి నకట్టిఁడివి. నామానంబునఁబుట్టి
దాని నే యారడివెట్టుచుంటివి, దుష్టజంతువులనుపలాలనంబునీయఁజనదు. పాముకుఁబా
లువోసి, పెంచినటులఁబ్రయజననమావేశా శంకాపరంపరలచేసిన్నుఁజేసిచితి. నిప్పుడీవుని
న్నరకవిడిచిపెట్టెదవా? (అప్పుడుక్రీడాశుకముకవకవంహోయనదిరిపడి) ఓసేపక్షి! ఏమి

వాగెదవే! చిన్ననాటనుండియు నాచేఁబెంచఁబడియిప్పుడు మున్నభవఁదత్త డిన్నెతిననికా
బోలు నన్నుఁజిక్కుపెట్టుచున్నావు! సరే! మంచిదిలే! (కొంచెమాలోచించి) అమ్మలా
ర! నాకేమిగతిఁజెప్పెదరు?

శిల- అమ్మా! నీతండ్రితానుచుర్యోధనుని వియ్యంకుఁడననిపించుకొనఁ జూచినాఁడు
గానినీయష్టమెట్లో యిందుకయుమోచించిన వాఁడుగాఁడు. అట్టిస్వలాభప్రపణుడఁగు
తండ్రితండ్రియో? ఆదియునుఁగాక నీవుద్రుకరణశుద్ధిగ నభిమన్యునరించితివి. ఇప్పుడువే
తొండుపురుషునిగూడితివేని దోషమువాటిల్లును. పతివ్రతలయినయుత్తమ నాయకలుతా
మువలచినవానినకాని యెట్టియిక్కట్టులయందైనను వేతొకనివరించరు. కాఁబట్టి నీవిప్పు
డొకపనిఁజేయుము. జాబునొకదానినివ్రాసి నీస్రియునకుఁబంపుము. ఇదివఱకునీయనురా
గమునంతగాఁ జవిచూడనందున నిన్నువిడిచిపోయినాఁడు. నీజాబునుజూడఁగ నే వచ్చినీ
కోర్కెఁదీచఁగలఁడు.

శశి- అవును నిజమే అట్లుచేసెదను అతఁడువచ్చి నరాఁగలఁడు కానినాఁడప్పుడప్రా
ణత్యాగము సేయుదానను.

(జాబువా) సీత్యరగతియును చేటికిచ్చియనునయపూర్వముగా)

చ॥ త్వరగతి! నీవువోయియలపాధకాజుఁగాంచిమనీయవార్తలకా
సరణిగఁదెల్పివానిమదిజక్కగఁదిప్పియెఱుననీదుచా

• తురిఁబ్రచురించుచుంబ్రయముతోఁగల శేపుకాల బుజ్జగించినా
స్మరజదవాగ్ని నార్పఁగనుసత్వరఁదేగదెసన్నతాంగునికా॥

(అనిచేతనున్నరతనాలకంకణమియఁబోవుచున్నది)

చేటి- అమ్మా! నీచేతికంకణమునీయకుము. నాకునీయనుగ్రహమే కావలయును.

శశి- (చేటిచేతులుబట్టుకొని) అమ్మా! త్వరగారావలెనునుమీ!

చేటి- వేయేల? చూచెదవుగా! అచ్చటభుజియించి యిచ్చటఁజేయికడిగికొనునట్లు కచ్చె
దను. సరేగద! (నవ్వుచు) నాపేరెవరు? హుఁ! (నిష్క్రమించెను)

శశి- (నిట్టూర్పుతో నాకసమువంకజూచి) అబ్బా! ఈపాపఁపునందమామయు బయలుదే
తినాఁడే! డౌరా! చంద్ర! నిప్పులగురిసెదవే? మంచుకుగీముకగునీయుష్టమెక్క
డిదోయి? డౌను! నీకిదిసహజమేగా?

గీ॥ పాలమున్నీటజన్నించెపావకుండు
 నీవునిరువురుసహజులై నెగడితిరిగ
 కానసహజానుగుణ్యదుమ్మర్తమిక
 దెట్టులబ్బకయుండెడుకట్టచంద్ర॥

ఔరా! నీపేరు మోసికొని బ్రదుకుచున్న నన్నేహింసింపవలెనా?

ద్వీపద॥ హాచంబ్రతారేంద్రహాదోషసాంద్ర
 చూచుచుండెగనింతచుల్కనబుద్ధు
 లెటులగల్గెనొలెల్ప నేజాలనీకు
 కుటిలాత్తనీతోడఁగూడిపుట్టిరిగ
 యలపాలమున్నీటనైరావతంబు
 తలఁపను ధాఘటధన్వంతరులును
 కౌస్తుభరత్నంబుకల్పవృక్షంబు
 స్వస్తిస్వరూపిణిసర్వేశురాణి
 మౌరలందలునునీవలెజీవహాని
 కారులై తొకొచూడుకల్తపహృదయ
 నినుఁబాముకఱచుటనీకళలన్ని
 యునువియచ్చరులుభక్షణసేయుటయెను
 మొదలుగాఁగల్గినమోసంబులన్ని
 యొదవకుండిననునీవొదిలియుండెదవె
 హరుబండిచక్రమైయమరినఁగాని
 మరణంబునొందకమఱియొంటివెట్లు
 గురుభార్యఁబొందినకూర్పుఁడవగుటఁ
 జిరజీవైవైయిట్లుచెలఁగుచుండితివొ
 అక్కటా 'పాపీచిరాయు' వన్నాట
 నిక్కమయ్యెర యామినీచర శ్రేష్ఠ॥

(చేతులుజోడించికన్నులుమూసి)

ద్వీపద॥ హాదైవమాయిట్టియాపదనాకుఁ
 భాదుకొల్పుటనీకుఁబాఁడిగాదకట

యెప్పుడేపాపంబునేఁ జేసినాను
యిప్పుడీవెతలకు నెఱఁజేసినావు
అక్కటాఁ రహాభియదుగునముంచి
యిక్కరణ్ణిఁగ నేఁచ నేమినాయంబు
నీకింత నాపయినిఘరమున్నఁ
జేకొనియొకసారి చెండాడరాదే॥

(యెలుగైతిగద్దదస్వరముతో)

హాలోకరక్షక! నాపైనీకింతకక్షయేల? నీవింతశ్రమపడనేల? నిన్నునుఖ పెట్టుట
కై నేనసిద్ధమయ్యెదను. చూడు! (అనిపైఁటకొంగుచేనుఱి బెట్టుకొనుచున్నది)
(అంతరిక్షమున)

క॥ చెలియాదుండగముడుగుము

పలుగాకులుముఖులెన్ని పల్కినవినకు

త్పలపత్రేక్షణ! శ్రీకృ

ష్ణులదయనభిమన్యుఁగూడినుఖియింతుబలే॥

శశి- (చెవియొగ్గివినియాశ్చర్యహాషణములతో) ఓహోహో! నేనెంత పుణ్యముజేసికొంటి
నో! ఎండలో నెండి యుండియున్నవానికి మేఘాడంబరధ్వనివోలే నీవాక్యము
నామనసాస్తపముఁ గొంతవల్లచిఁనది! ఇదెవరువచించిరో! కొంచెము యోచిం
చి ఇదియాకాశవాణినుక్తిగావచ్చును. ఆకాశమువైపుచూచి ఓయాకాశదేవత
నీవాడితప్పనిదానవు తప్పకనన్నను నావల్ల భునిఁగూతుఁవేని యిప్పుడ యీఘ
నాలంకారములన్నియు నీకుముడుపుగట్టి నీకీర్తిమాత్రమునానోటఁగట్టి కొనితిరి
గెదను, కొంచెముస్థిమితపడి అబ్బ! ఇప్పటికొకతీరైనదేనామనోవ్యధ! సఖులా
రా! అమృతతుల్యమగు నీవాక్యమువినఁగా నేనుఖపారవశ్యముననిద్దురవచ్చుచున్న
ది. పాపము! మీరునుబోయినిద్రించుఁడు. నేనునునిద్రించెదను.

సఖుల- అమ్మా! మానిద్దురకేమి? ముఖ్యమైన నీవునుఖముగమాకుదక్కితివి. ఇంకమాకును
నుఖనిద్రగలుగును నెలవీమ్ము.

అందఱు- (నిష్క్రమించిరి.)

శ్రీ

బలజా సౌభద్రీయము.

చతుర్థాంకము.

ఘటోత్క-చాశ్రమము.

(నిలిచియున్న పింగళుడును మూర్ఛనొందియున్న కరిబలుడును బ్రవేశించుచున్నారు)

పింగ- ఓహూ! కరిబలుడు మూర్ఛనొందియున్నాడు. (సమీపించి) ఓరికరిగేలుడు

కరిబలుడు! (అని చేతితో బుజముపై జణుచుచున్నాడు)

కరి- (కన్నులు విప్పిచూచి) నాయనా! పింగళుడవు కాఁబోలును ఈదినమున నాకరిబలమంతయు గంగపాలై నది.

పింగ- ప్రాణసఖ! ఏమియుట్లుగాఁజెప్పుచుంటివి?

కరి- చెప్పెదనుగాని ముందునాదేహమున నాటుకొనియున్న యాబాణములను బెటికి వేయుము.

పింగ- (అతికష్టముతో నలగులనుసేసి) మిత్రుడా మెల్లగాఁజెప్పుము.

కరి- (నిట్టూర్పువిడుచుచు) ఏమిచెప్పునునోయి! ఈదినమునఁ జంద్రబింబమును దొంగిలిముఖము గనఁచుచుకొనిన యొకసుందరియు మన్నధుని యపరావతారమగు నాకకుర్రుడును మనవనముఁబ్రవేశించిరి.

పింగ- నరులకీ యరణ్యమగవ్యమే! ఎట్లువచ్చిరి?

కరి- పింగళా! మొదటినుండియు నీగుణము లేనిపోనిప్రశ్నలువేయుట కాటపట్టే నేనో? ప్రస్తుతము కొనయూపిరితోనున్నాను. నేఁజెప్పెడుమాటలు నోశత్రుకవిని యెదవావినుము లేనిచో నన్నేలపీడింపెదవు నాయనా?

గ- ఆవును ప్రస్తుతమునీవు బొత్తిగ వీలుదప్పియున్నావు ప్రశ్నలు వేయనులే! చెప్పు పాపము! !

కరి- అచిన్నవాఁడు నిర్భయఁడై మనవనమంతయుఁ దిరుగుచు మాగావరోధములగు వృక్షములను నఱుసుచునుండుటఁజూచి యానరులనిరువురబట్టుకరండని మనప్రభు వగు ఘటోత్కచుఁడు నాకాజ్ఞనీఁగా నరమాంసములభించెను ప్రీతిమనమున ముప్పిరిగొననట్టహాసముజేయుచు బిఱిబిఱఁజను దెంచువఱకెచ్చటనుండియో యొకబాణపక్షముగుబగుబవచ్చినది. నేనండుబడి లేవఁ జాలక యిచ్చట గూలఁబడినీవు లేపగానూపిరిఁ దెచ్చుకొన్నాను. తరువాత నేమిజరగినదో నామఁదెలియదు!

పింగ- ఓరీ! గట్టిగానఱుసకుము ఆరాచపిల్లవాఁడిప్పుడు మన నెత్తిపై దెసమయినాఁడు.

కరి- (చివారునలేచి) అదట్లుబాబూ!

పింగ- నీవపజితుఁడవైతరువాత స్వయముగా ఘటోత్కచుఁడే వచ్చినాఁడు అప్పుడు వారిరువురకును ఘోరియుద్ధమయినది. అన్యోన్యమపజితులుగాక బ్రహ్మాస్త్రప్రయోగములకై ప్రయత్నించుచుండ భగవంతుడగు వేదవ్యాసుండు ప్రత్యక్షమై వారిరువురకుఁగల బంధుత్వములు దెల్పిసంధిజేసినాఁడు.

కరి- ఔర ! విపరీతము ఆబంధుత్వము చెప్పవేమాయి?

పింగ- మనరాజుగారి కామె పినతల్లియట- ఆకుట్టిఁడామె సుతుఁడట. వారిపేర్లు సుభద్రయు నభిమన్యుఁడు నట-

కరి- (ఒకానొకవీక్షణమైన వింతతీరునభినయించుచు) కాఁబట్టియే బాబూ, నన్ను జైత్రతేగఁగొట్టి-

పింగ- (చూపునిగుడించి) ఓరీ ఇంక నోరుమూయుము అప్పుడుకాదిప్పుడు తేగును మనచెత్త మనరాజును సుభద్రయు నభిమన్యుఁడు నిట్లేవచ్చుచున్నారు- లే, పోదము- (నిష్క్రమించిరి) ఇదివిష్కంభము-

(సుధానిధిక్ష్ప్రముగా సుభద్రాభిమన్యుఁడుఘటోత్కచులు ప్రవేశించుచున్నారు-)

ఘటో- వత్స ! నిన్నెంత తూలఁగొట్టితిని నేను గడుఁబాపి నెతినిగద-

క॥ తమ్ముడ ! మృగువగునీదే

హమ్మునునిజితాస్త్రపంక్తి నలయించికడున్

సొమ్ముసిలఁజేసినట్టిక

రమ్ములునిందలను నాకరమ్ములుగావే ॥

క॥ అడవులనిటుసిరులకుఁగడు

నెడమైపడిపోవుచుండ నింకయునేమం

బడిగిమిమునాదరింపక

వడిఁగొట్టెడునన్నుఁబోలు వాఁడుంగలఁడే.

అభి. అన్నయ్యా ! నేనుమాత్రమేమిచేసితిని నీవుపెద్దవుగనుక నెఱుంగకనైనను నన్ను
శిక్షించవచ్చును నేనెఱుంగకనైనఁ గలనైనఁ బెద్దలఁ దిరస్కరించఁగూడదుగ.
దా ! అట్టియెడ మీపట్లనైన నాయవిధేయతను మువ్వాటికి మన్నింపవలెను- (అని
పాదములపైఁబడుచున్నాఁడు)

ఘటో- (అభిమన్యుని లేవదీసి శిరము ముద్దాడి) వత్స ! కమలాకరము మరకరందముగా
క మఱేమిజిలుకును ? (సుభద్ర వైపుతిరిగి) అమ్మా ! బుద్ధిలేమి మిమ్ములశ్రమపె
ట్టితిని రక్షించుము- (అని పాదములపైఁబడుచున్నాఁడు)

సుభ- పుత్ర ! దుర్వారమగు దైనము చేయి చెడుపనులు జేయుచుందుము- నీతప్పేము
న్నది- దీనిని మఱచిపోదములెమ్ము-

ఘటో- (లేచి) అయ్యో ! ఎట్లు మఱనఁగలను?

ఉ॥ తల్లియో ! యిట్టివారనుచితల్ వినవారినిఁ జూడనెట్టులక

జెల్లును నేఁడు నేనిటులఁ జేసితినిం చెఱుదెల్పఁగల్గుదుక

దలడమొందిమిరిటుల నావనభూమికి రాఁగరండటం

చల్లననేదదేచిక-తగినట్టిసపర్యలానర్చనైతిఁగా ॥ ౪

సుభ- నాయనా ! గతజలనేతుబంధనమునఁ గార్యమేమి ?

ఘటో- అమ్మా ! నాసౌధమునకుఁబోదమురండు

(అందఱును) నడుచుచున్నారు.

ఘటో- (ముందుకుఁజూచి) ఇదేనాసౌధము నాతల్లిహిడించియు నాకైవేచియున్నదె-
లోపలఁబ్రవేశించుఁడు-

[అందఱునుప్రవేశించిరి]

అప్పుడు హిడించి సింహాసనస్థతయై యుండ సుభద్రాభిమన్యులతో ఘటోత్కచుడు
ప్రవేశించుచున్నాడు.)

హిడించి- నాయనా ! వీరెవరు ?

ఘటో- అమ్మా వీరు నీమఱఁదియగు నర్జునుని దార పుత్రుని.

హిడించి- (తొందరతో) ఏమీ నాచెల్లెలా ? సుభద్రను గొంగలించుకొని యభిమన్యుని శిరముముద్దాడి ఇవిగోయియాసనములఁగూర్చుండుఁడు-
అందఱును కూరుచున్నారు-)

ఘటో- (సుభద్రతో) తల్లీ !

గీ॥ ఫాలనేత్రునిగెల్చిన పాథుకానకును
దారవయ్యను లోకైకవీరుడనగు
నాకుఁబితల్లివయ్యఁ గాననమువెంట
నక్కటానీవురానేల నమ్మనేడు ॥

సుభద్ర- (తలవంచుకొన్నది)

అభి- (అతికష్టముతో) అన్నా !

మానిని॥ ధర్మసుతాదులు దైవవశంబునఁ దారడివిక వసియింపఁగదా
నర్మిలితోబలరాముఁడునన్ను మదంబనుదోడ్కొని పోవనటక
ధర్మముమీఱక ద్వారకమాతులధామము నందున నుండఁగఁబా
క్కర్తవశంబునఁ గాసిలియిట్టులఁ గాఱవవింబడి రాగలిగెన్ ॥

ఘటో- (కోపముతోలేచి) మీకుఁబ్రతికూలఫలదమగు నట్టికారణమేమి?

సుభ- నాయనా! ఏమిచెప్పుదును (సభాష్పగద్గదికముగా)

స్త్రీ॥ బలుఁడాత్మపుత్రినిఁ దొలుతనాపుత్రునకిచ్చెదనని వచియించియిప్పు !

కఠినతవహియించి కారవపుత్రునకిచ్చెదనంచునాకృచ్చివాఁడు॥

ఘటో- (కనుబొమలుముడివేయుచున్నాఁడు)

సుభ- పోయెఁబో గాంధారిపుత్రు నే పల్కఱులింతలంతలుగ వర్ణించినాఁడు.

ఘటో- (పండ్లుపంటపటగీచుచున్నాఁడు)

సుభ-స్త్రీ॥ అక్కటా! మహానీయులగు నీదుతండ్రులఁజేరు పేరులఁదిట్టిపేలినాఁడు.

ఘటో- దేహమునుండి పొగలూదుచున్నాఁడు.

సుభ- గీ॥ ఏమిచెప్పుదుఁ బుత్రకాఁ యిట్టిమాట (కన్నీళ్ళనొత్తికొనుచు) కూడుగడ్డలే
లేవాయెఁ గోడలేల? కడుపుఁగూటికినాయిలు గాచియుండి యిట్లుప్రేరిననన్య
లికీడ్తుననియె॥

ఘటో- (పట్టరానికో ముతో నొక్కపెట్టుననాచి)

మ॥ అవురా! మేలు! శబ సయారె! బలుఁడాహా! యెంతవాఁడయ్యె నా ।

హవధుధకపకథనుఁప్రకపకకపణాహం- కారఘోరస్ఫుర ।

న్నవనానా విధచిత్రశస్త్ర) రచనానైపుణ్యమాయారణ ।

వ్యవహారజ్ఞుఁడనన్నునైన మదిలోభావింపకిట్లాడెఁగా॥ ౫

క॥ ఐనం గానిమీయవ ।

మానముమానంబెమనకుమానముదుఃఖం ।

బానయహీనుని నిమిషము

లోనవమానించివత్తులోపలుమెచ్చక॥

(ఆభీమన్యునిఁజూచి)

తమ్ముడా! నీపరాక్రమేమా యత్యధికమనియింతదనుకసంతసించుచుంటి నే వ్రేలు గణదికొని నీరసభావముతో లోకైకవీరుఁడనగు నన్నేడ్చితివిన నీయస్త్రజాలము నీ

ప్రతికత్తులపై బనకుండుటకు గారణమేమి ఆయ్యు యెంతచిన్నతనపుఁ బనిచేసితివోయి బల

రాముడు నీయింకన్న బోనిమ్ము ఆతనికేపిల్లలుగలరు ముఖ్యనిమ్ము మహాత్ములగు పాం

డవులు నట్లుకాటులువ్రేలుచుండ నెట్లుసహించితగుదనని యిట్లువచ్చితివోయి? (తలపకిం

చి) కానిమ్ము తొందరేమి (సుభద్రతో) అమ్మా! ఇంకను బెండ్లికాలేదుగదా?

సుధ- లేదులేదు తేపేసుముహూర్తము-

ఘటో- ఆ అట్లయిన నాచేయుప్రతిసవినఁడు-

చ॥ నిజముగవాయుపుత్రునిక నేనతనూజుఁడనైతి నేని? నా

ప్రజనభుజంగయు గ్తసమ బాహుపరిచ్యుతఘోరనారస

ప్రజముననీరపాణిఁగలబంధులనరదఁజిత్రిభంగులం

గజబిజి జేసియిల్లగజగామిని నాసుముఖూర్తవేశక

కృజముగఁదెచ్చి తమ్మునికే గ్రమ్మనబెండ్లియొనర్తుచూడుమి॥

హరి హర హిరణ్యగభుల నైన నథలీల బొదివి చెలంగు నామహిత మాయోషా

ముంమిల శశిరేఖనిష్పడతెచ్చువాఁడను (కొంచెమాల్లోచించి) అమ్మా! ఇంతకును పిల్ల

వానికోరిక యెట్లున్నదో? ఒకవేళ నాపె మనయభిమన్యునివరించక కారవపుత్రునేవరిం

చియున్నచో నాచిన్నదిమనకువలదు- కాబట్టి ముఖ్యముగఁ బెండ్లికూతు కోరికతెలి

యవలయును-

(తెరలో)

శీ॥ పెండ్లికూతునికోరిక తొండులేవు

తనరసభిమన్యునందె చిత్తమునుజేచి

సఖులతోఁగూడియెంతో విచారమునను

విరహవేదనఁబొందుచు వేఁగుచుండె॥

అందఱును (చెవియొగ్గినుచున్నారు-)

సుభ- వాఁవ్వరెయ్యందురు కుమారా

అభి- అమ్మా ! ద్వారకాపురములోని త్వరగతియును చేటియొక్క కంతధ్వనినలెనున్నది-

త్వరగతి (నిట్టూర్పునిగుడించుచుఁ బ్రవేశించి) అబ్బ ! బయలుదేరినది మొదలెన్నఁడు

ఐనియైననుండనియీగాటంపుటడవులఁ దిరిగితిరిగి వేసారివీరిసంగజివారిని వారిని

బృచ్చించుచుఁ తుదకు వీరిని గనుఁగొనునప్పటికి నాతాతలు దిగివచ్చినారుగ

దా ! కానిమ్ము ! ఎట్టికేలకు సాధించితినివా-

సుభ- చేతీ ! ఇట్టిట్లు మఁతేమియువిశేషములు లేవుగదా ? నిన్నుఁ జూడఁగ నేనానేత్ర

ములు చల్లబఁడినవేయోసీ ! ఆహా ! చూచితివాస్వదేశాభిమానమెట్టిదో ?

త్వర- విశేషములుమఁతేమియున్నవి? మీరువచ్చినప్పటినుండియు శశితేఖ మీకే బెంగబె

ట్టుకొనిదుఃఖించుచున్నది.

ఘటో- ఇంక నేమి? నిమిషములోఁబోయి, పాపము! ఆపిల్ల దానిదుఃఖమును దీచెదను

(నిష్క్రమించెను)

సుభ- (హిడంబితో) అక్కా! మార్గాయాసవశంబున నొడలునొచ్చుచున్నవి. ఒకింత

శయనించి:—

హిడి- అయ్యో ? చెల్లెలా నీవెన్నడడుగుక్రిందబెట్టియెరుగవు నీకిక్కడ నెందరోపరి

చారికలుగలరు. శయనింతువుగానిరమ్ము (అనియిద్దరునుహాపలకు హావుచున్నారు)

త్వరగతి- వార్షముతోనిదియే నాకుమంచినమయము సోభద్ర ! చిన్నిసాయమునుండియునీ

దుజోడుగ నాడికొనియా మెమనసంతయునపహరించియా మెనుదరలేనీవీయోగసా

గరమునముంచియిట్లు తాఁజెల్లునా? చాలుఁజాలు ! ఆపెనీయందలి మక్కువచే,

మీక్కుటమగుతాపమునమిక్కిలిగాఁ జిక్కువడుచున్నది. ఇదిగోనీపియురాలునీ

కులేఖవ్రాసినది.

(అనియిచ్చుచున్నది)

అభి- (అందెపుచ్చుకొనిసభావృద్ధదశకముగాజదుపుచున్నాడు)

ద్వీపద॥ శ్రీకరగుణజాలసిందూరఫాల

కాకపక్షవిలోలకాంతకపోల

రాజమాన్యరాజరాజాతిపూజ్య

రాజరాజసుపూజ్యరాజసన్తాన్య

తేజోవినద్రసుదేహసౌభద్ర

ప్రపాణనాయకనీకుఁబ్రణతియొనచి

మానినిశశిరేఖమఱియిట్లువ్రాముఁ

జిటుతపాయమునుండిచేసినచెలిమి

తటగానేనాపయిదయియింతలేక

అయ్యయోయొకకంచమంచునగుడిచి

శయ్యపైవొక్కటశయనించలేద

చెల్లవో! పురుషులచిత్తంబుకన్న

నల్లతాతికినైననర్తిలిగలదు

అక్కటా! విరహాబ్ధియడుగులముంచి

యిక్కరణినిబోవనేమి నాయంబు

నాతండ్రికూరఁడైనన్నీయనన్నఁ

బ్రీతియెచ్చటికేగఁబ్రయిసఖియందుఁ

జిన్ననాటనెనాదుచిత్తంబుకొల్లఁ

గొన్నాడవిష్టుడుత్రొత్తేమివచ్చె

సేకంఠెనన్యనినిఖిలేశునైనఁ

జేకొననొల్లనుసద్ధంబువినుము

వైశంబనీముఖపద్మంబుజూప

నాలస్యమయ్యేనేనచ్యుతుతోడు

శశిరేఖపేరిటశశిరేఖగాని

శశిరేఖయుండదుజగతిలోపలను

దక్కినవన్నియుఁ ద్వరగతినీకుఁ
జక్కగావినుపించునవిశేషముగను॥

ఇట్లునీసఖురాలుశశిరేఖ,

(నిట్టూర్పువిడుచుచు) ఆహా! శిరీషపుష్పాధికసౌకుమార్యము గలయామితూరినా
కొఱకెంతవరితపించుచున్నదోగదా! నేనెంతకఠినచిత్తుండనెని?

గీ॥ ఎపుడుకనులారఁజూతు నాయందువదన
నెపుడుభాషింతుఁగొంగిట నెపుడునేర్తు
నెపుడుప్రేమనుశశిరేఖయిచ్చదీర్తు
నార! యింకెపుడన్నియునవలఁబోయె॥

క॥ రుచిరాకృతినవశశిరే
ఖచకితమృగశాబనయిన; గజయాన; వినీ
లచిమరశోభితనానే
త్రచకోరములకునువింగుతా నెన్నఁడగున్॥

(సవిమశకముగాను తరమునుబరిశీలించి)

చేటి! ఇందక్కడక్కడనల్లనల్లనిబొట్లుకన్నట్టెడునివియాలేమ యంజనవికీర్ణములైన య
శ్రుబిందువులుగాఁబోలు నేమి? ఇచ్చటనాబాషబిందువులను మాత్రముజతగు
గలను (కన్నీళ్లువిడుచుచు)

కీ॥ సుందరమగునామేడను
ముందరశశిరేఖనిల్పిముదముననదరు
స్పందముననునుజెక్కుల
బొందుగముద్దాడునట్టిభోగముగలదో॥

(తలపంకించి) కానిమ్మ! అన్నియుదైవాధీనములే.
(తెరలో)

త్రిలోకైకపీరుడగు నాకీస్వల్పకార్యమెంతతెక్క?

క్షణములోఁబోయి బ్రహ్మకైనఁదెలియకుండ నామాయచేశశిరేఖందెచ్చితి
సుభద్ర, హిడింబి (అప్పుడుప్రవేశించి) డేర! ఘటోత్కచుడప్పుడవచ్చినాఁడు!
ఘటోత్కచుఁడు- మందముపైనిద్రించుచున్నశశిరేఖతోఁబ్రవేశించి.

ఉ॥ అమ్మరోచూడుమాకుగతినంబరవీధిబోయిద్వారకన్

సమృద్ధమౌష్ణిజేరియలసాధకనామనుజుండ్రరేఖనా
తమ్మునికొసరూపగతిఁదాల్చినకోమలిఁదెచ్చితింకనీ
కొమ్మనువేగఁజూడుమిదికోడలాకాకమఱింక నెవ్వరో॥

సుభ- (పరుగుపరుగునఁబోయి మంచముపైనిద్రించుచున్న శశిరేఖమేలిముసుంగుగొంతవానీ
యఁజేసిచూచిచిటికవైచి) ఓ! ఈపెయేనాకోడలు. ఈపెనాకోడలే.

ఘటో- “శుభస్యశీఘ్ర” మ్మనుకటులనీ ముహూర్తమునకేపెండ్లిగానిచ్చెద మఱియు శుభ
రేఖవ్రాసియింద్రాది దేవతలను గూడరావించెదఁ జూడుఁడు (లేఖవ్రాసి) సేవ
కా! ధనుబాణములనుదెమ్ము. దీనివాఁయువ్యాస్త్రముచే దేవలోకమునకుఁ బు
త్తెంచెద.

సేవ- చిత్తము. (ధనుబాణములనుదెచ్చి యిచ్చుచున్నాఁడు)

ఘటో- (ధనుస్సునబాణము సంధించి ధ్యాయమునునటించుచు)

గీ॥ అస్త్రరాజమ! నీవేగియాశుగతిని

సకలసురగణములనువాచస్పతియును

రంభమొదలగునప్పరోరాజితోడు

గాఁగఁదోడెమ్మునుతపతేఘనతఁజూపి॥

(శుభస్యశుభస్వంకారముజేసి యస్త్రమునులేఖతో విడుచుచున్నాఁడు)

శశి- (ఉలికిపడితేచితనలో) బాపురే! ఎక్కడిదీధ్వని? (కలియఁజూచి) అశ్వర్య మాశ్చ
ర్యము!

గీ॥ సకలరత్నస్థగితదివ్యసాధమేడ

మఱియునీఘోరకాంతారమధ్యమేడ

నక్కటా! ప్రియుఁబోనాడియడలుచుండ

క్షుతినిక్షౌరముబోలెయీకష్టమేడ?॥

ఏమియివింత? (మరలఁజూచి) ఇదేమి? నాప్రాణనాడుఁడు మొదలగు వారు
నిచ్చట గాన్నించుచున్నారే! నేమబంపిన త్వరగతియునిచ్చట నేయున్నది. ఏ
చింతతోఁబండికొనిననట్లకలవచ్చునండ్రు. కనుక నేనన్ననాసఖి “నీవునిద్రించి
తివేనినీసాధునిఁ గలలోఁజూడగల” వన్నది. కాబట్టియిదియెడిమేలికలగావచ్చు
ను. (కొంతతడవలోచించి) అయ్యో! ఇదికలగాదు. నేనుబ్రత్యక్షమైనముత్తొను

న్నాను. ఇదినిశ్చయమే. అటుటనటుటనా సమధుడగు భగవంతునివిలాస మిట్లున్నదిగాఁబోలు! ఔరా! నేనెంతదృష్టవంతురాలనో! సరే! కానిమ్ము. ఆ కాశవాణియవంధ్యవ చస్కురాట్టగదా! రక్షకుడగు పక్షివాహనుఁడు నాపక్షముననుండనొక కుక్షింభుఁడునన్న పేక్షించఁగలఁడా? (అనియత్యంత హాషణముతోకన్నులకొకవింతసొగసునీయదిగ్గునమంచమునుండి యులుకుచున్నది)

సుభ- (శశిశేఖచేయిపట్టుకొని) బాలా! భయపడబోకుము. కుముదముచంద్రునితోగలసినది (లోనికిఁదీసికొనిపోవుచున్నది.)

ద్వార- రాజా! దేవేంద్రుఁడు నారదునితోడను సకల సురగణములతోడను వచ్చి గుప్తముకడనున్నాఁడు.

ఘటో- శీఘ్రముగాఁ దోడితెమ్ము.

ద్వార- (నిష్క్రమించి మరల వారితోఁ బ్రవేశించుచున్నాఁడు.)

ఘటో- (దిగ్గురలేచి) దేవరాజ! నమస్కారము దేవగురూ! నమస్కారము ఓసర్వలొక పంప! నారద! నమస్కారము.

అభి- (అందఱకునట్లనే నమస్కరించుచున్నాఁడు.)

అందఱును- వత్సలార! శుభమగుఁగాక!

ఘటో- అయ్యలార! మీరీకనకాసనములఁ గూరుచుండుఁడు.

అందఱును- (యథాస్థానములఁ గూరుచున్నారు.)

ఘటో- (అభిమన్యునిఁజూపుచు) దేవేశ! ఇతఁడు సవ్యసాచిపుత్రుఁడయిన నీమనుమఁడు ఇతనికి బలరామపుత్రుకయ్యడు. శశిశేఖను బరిణము నేయుచున్నాఁడను. కార్యభారముచే నేను స్వయముగావచ్చి దేవరవారి నాహ్వానము నేయులేనయితిని మన్నించవలయును మఱియొ నిష్పక్ష ముహూర్తమాలోచించి కావలయును కావునఁ పెద్దలు ముహూర్తనిశ్చయము నేయుఁడు ఇంతశీఘ్రముగఁజేయకుటకుఁ గారణమేమనఁగా బలరాముఁడీతనికిఁ బిల్లనీయకదుర్యోధనుఁడనియును.

దేవే- హేడింబ! తద్వృత్తాంతము నాకునిదితమైనది నీవువిస్తరించి చెప్పనక్కఱలేదు. బలరాముఁడును గౌరవులునుగూడ బహుగర్వితులై యున్నవారు! నీవుయోచించిన యూహనాకుఁ దెలిసినది. మంచిపనిఁజేసితివి.

(బృహస్పతి) అయ్యా! తేపు జాముప్రొద్దెక్కినతరువాత గుహూర్తము చక్క

గానున్నది.

ఘటో- సరే! మీరీ పెండ్లియారంభములను జేయుచుండుడు కారవ యాదవులు గడు
బ్రమత్తులై యున్నారు వారినించుక పరిభవించివచ్చెదను.

దేవేం- సందేహ మేమి?

గీ॥ మామకాదులనందఱమాన్యతములఁ

బరిభవముచేసి మిక్కిలి ప్రబలియున్న ।

తుచ్చులనుగౌరవాదులనిచ్చుమీఱ ।

నీశరమ్ములఁబొలియించు నేడువత్స ॥

సర్వభావిజయీభవ! నీవువైశంబపోయిరమ్మ

ఘటో- (తెరవంకఁజూచి) కరిబలా!

కరిబలుఁడు- (ప్రవేశించి) రాజా! ఏమితమయ్యాజ్ఞ?

ఘటో- మనమిప్పుడు ద్వారకాపట్టణమునకుఁబోయి కారవయాదవులనేడ్పించిరావలెను.
కావున చతురమాయోపాయవంతులయిన రాక్షసుల నాయుత్తమునేయుము మా
తీయు వారిని జిత్రవిధులం బరిభవించు పెట్టోయొచించుము.

కరి- మహాప్రసాదము తుణముయొచించి ఇదిగో యాయూహతోఁచినది (చెవిలో)
ఇట్టిట్లు (అని చెప్పుచున్నాఁడు)

ఘటో- (పక్కుననవ్వి) ఓరిపిడుగా! గట్టియుక్తిపన్నితివిరా! శబాను! సరే! అప్పుడునే
ను కన్వనవఱచెదను అదియదనుగానా తుచ్చులదిగంబరులఁజేసి నన్నుగలియు
డు ఇంకనీవుబోయి నీప్రయోగమును నడుపుము నేనును బయలుదేలుచున్నాను.

కరి- చిత్తముస్వామి! నిష్క్రమించెను.

దేవేం- మ॥ భీమకుమార! నీవలగభీరపరాక్రములై హలాంకుపు ।

త్రీమణిఁగోరివచ్చు కురుధీరులయాదవకోటి నేఁచనీ ।

తామసనుంతఁజూపుదొకొ! తత్పురవానుఁడునీలనీరద ।

శ్యామలకోమలాంగుడలశౌరిజామి! చనఁబోకుమద్దెసక ॥

ఘటో- అయ్యో! ఆలోకారాధ్యునే నెఱుంగనే? అవ్వా! నే నేగుచున్నాను.

సుభ- (అగ్గిపలినుండి రభసముగావచ్చి) నాయనా!

గీ॥ అగ్రహంబునఁగౌరవయాదవులకు ।

యెందులకయ్యెను పరకయ్య !

కౌరవులఁజంపుప్రతిసలుగలవునీదు !

తండ్రులకుయాదవులునుబాంధవులునాకు॥

ఘటో- తల్లీ? అలాగుననేచేసివచ్చెదను.

అభి- క॥ అన్నా నీకిదితగునా

నన్నిటవిడనాడిపోవనర్హితోనీ

వెన్నంటివచ్చివైరుల

నున్నుఱుమొనరింతునన్ను నుంగొనిపోమ్మి॥

గీ॥ తండ్రులరుణంబుఁదీపణంగఁదటిదొరకెను

శత్రుసంహారమొనరించుసమయమాయె

నిట్టివేళ నెపగతుఱునేచకున్న

దండ్రుకడుపునఁబుట్టిసాధకమిఁకేమి?॥

ఘటో- నీపరాక్రమమట్టిదయినను ఇట్టిస్వల్పకార్యములు

యములొక బ్రత్యక్షముగా మామపైఁగ త్తిగట్టఁజనదు నేఁబోయివచ్చెదను నీవి

చ్చటుండుము. (అందఱతోను) అర్జునార! అనుజ్ఞనిండు.

అందఱు- జయజయ.

ఘటో- (నిష్క్రమించెను.)

దేవేంద్ర- అయ్యా! ఇకమనఁము వివాహారంభములఁ జేయుచుండుమురండు.

(అందఱునిష్క్రమించిరి.)

ఇది చతుర్థాంకము.

బలజాసౌభద్రీయము.

పంచమాంకము.

రంగము, ద్వారకాపురములో నొకవీధి.

—:(అప్పుడు కరిబలుండనురాక్షసుఁడు ప్రవేశించుచున్నాఁడు):—

కరి- కానిమ్ము ! రాజాజ్ఞాప్రకారము రాక్షసులసేనదళము రంగులీను బంగారు సరిగవ
స్త్రీములను జేసి పాతబట్టలిచ్చినఁ గ్రొత్తబట్టలిచ్చిననుమిషవెట్టి కారవయాద
వస్త్రీపురుషుల వస్త్రములన్నియుఁ జీకినట్టసహిత మపహరించి మాయారాక్షస
వస్త్రములంటబెట్టినాను ! సమయమువచ్చినప్పుడు రాక్షసులందఱు వస్త్రరూప
ములను విడిచి వారినందఱు వస్త్రహీనులఁ జేసి స్వస్వరూపములతో నన్నుం
గలియుదురు. నాయేలిక ఘటోత్కచుఁడును దనయరణ్యము బయలుదేటి యీన
గరమును బ్రవేశించి భగవంతుఁడగు శ్రీకృష్ణుని మందిరమునకుఁ బ్రవేశించియే వం
దనములుజేసి నిమ్మటనంతఃపురంబున మాయాశశిరేఖయై పవ్వళించియున్నాఁడను
మఱియు.

గీ॥ నీరజాక్షీకిఁబెండిలి నేఁడుజరగు
గూర్చి బంధులతోడుతఁ గురువిభుండు
ఛాటిమీఱఁగఁ జనుదొంచిదైత్యబాధ
లోరువగలేక విముఖుఁడైయుఱికి చనును॥

(నవ్వుచు) ఇదినాకుత్సాహ సమయము. ఇప్పుడు మాయాశశిరేఖ సఖులతోము
చ్చటించు చిత్రసంభాషణమును వినుటకుఁగాను నే నేగదను. (నిష్క్రమించెను)

ఇది ప్రవేశకము.

రంగము శశిరేఖాంతఃపురము.

(అప్పుడిరువురుముత్తైదువులతో మాయాశశిరేఖప్రవేశించుచున్నది.)

ప్రథమ-శశిరేఖా ! నీవుమంచి యదృష్టవంతురాలవు సుమీ ! సకలబంధమిత్రపరిజన యుతుండై రారాజుసనుదెంచినాడు. పెండ్లిమంటపమలంకరింపఁ బడినది. సకలకౌరవ యాదవాధిపతులును సుఖానీసులయి యున్నారు. నీభర్తలత్తుణుఁడు ను లెస్సగ నలంకరింపఁబడి యున్నాఁడు ఇంకనీవు సంతోషముగానుండవలెను. ఆహా ! పెండ్లిపీటపైఁ గూరుచున్న లక్ష్మణునిఁ జూడ నాకన్నలు మిటుమిట్లు గొన్నవే !

ద్వితీయ- అభిమన్యుఁడభిమన్యుఁ డోయని యెదవెందుకేశశిరేఖా ! ఇదివఱకేమాయనికొనినీవన్న ట్లెల్లను నీతో ననుకరించితిమిగాని యిప్పుడు నీవెట్టిచూడఁగ నాకేతలతిక్కగానున్నది. తుదకీతని యంగరక్షకునికైననుఁ దూఁగువఱే యభిమన్యుఁడు ? చూడు !

క॥ జగిమిటులత్తుణునివిధు

నగుమోమును మారుఁగేరు నవరూపంబున్

వగగుల్కు వర్తనంబును

మగువాయీప్యధ్విలోన మఱియెటఁగలదే ॥

-యాశశిరేఖ- మీరుపరమామూర్ఖులు మీరట్లు ప్రేలికొనుచుండుఁడు. నేను వాఁడుగ నిదిచెదను (పండ్లికొనుచున్నది)

ప్రథమ- సకియా ! ఎప్పుడును నిద్రయేనా ? లే ! (చేతితోఁజూచు చున్నది.)

మాయాశశిరేఖ- (ఉంకించిలేచి) అబ్బ ! ఏమే యీనుపృచ్చసంభాషణములు ! (సిట్టినపుతో) నన్ను సుఖముగా నిర్దురబోనియరేమే !

ఆ, పె॥ పెండ్లిపెండ్లియంచుఁ బ్రేలుచుఁగలతురు

కన్నులారనిదురఁగొన్ననన్నుఁ

పెండ్లియున్నతేపు వీక్షించెదనుగాక

ముండలారవదర కుండలేరే ॥

ప్రథమ- రెండవదానితో (రహస్యముగా) ఓసీ ! ఈశశిరేఖ వరుసచూడఁ గడుంగడుఁ చోద్యముగానున్నది. ఎప్పుడు నతిమృదూకులతో నాలాపించు నీపె యిది

నమునఁ బిచ్చియెత్తినదానిఁ బోలి పసునాలాపము లాడుచున్నదిగదా !

ద్వితీయ- (రహస్యముగా) అభిమన్యునియొగ దుఃఖానుషంబున నిట్లు పరిభ్రమించు
చున్నది సుమీ !

ప్రథమ- శశిరేఖా ! లక్ష్మణుఁడు మగండు గాఁబోవుచుండఁగ నెట్లుండవలెనో !

మాయాశశిరేఖ- (లేచి చిటుకగవుతో) లక్ష్మణుఁడేక తుణములో నవలక్ష్మణుఁడే యగు
నులెండు.

ద్వితీయ- సఖీ ! రారాజింటఁ గాపురమునేయునపుడు నేనువచ్చిన నాకుబంధుమర్యాద
లుజేసెదవా ?

మాయాశశిరేఖ- సందేహమేమి ?

క॥ నా పెండ్లియైనపిమ్మట

పాపము లక్ష్మణుఁడు బ్రతుకు భాగ్యమెకన్నకా

లోపమెనీవటురాఁగా

నీపనిమొదలంటఁజేతు నిక్కమునుమ్మి ॥

ప్రథమ- (కోపముతో)

క॥ వాడిగలకారవేశ్యకు

కోడలవైయుండలేక కుండెదవకటా

చేడెరా ! యడవులదిరుగుచు

గూడెననులేనిపాధుకా కొడుకేఘనుఁడే ॥

(తెరలో)

సుముహూర్తసమయమైనది. త్వరగాఁ బెండ్లికూతును రప్పించవలెను

ముత్తైదులుపలు ఇదిగోవచ్చుచున్నాము. (లేచి మాయాశశిరేఖతో నడుచుచున్నారు)

మాయాశశిరేఖ- (నాలుగడుగులువడిచి యొకముత్తైదువ మీదఁబడినది.)

ప్రథమ- (నేలఁబడిమన్నగఱచి) తనలో ఎప్పుడు నేడుమల్లెపూవులెత్తుతూఁగు శశిరేఖ

యీధీనమున నింతభారముగానున్నదేమో? (లేచి కుంటుచునడుచుచున్నది.)

ద్వితీయ- (ముందుచూచి) ఇదిగో పెండ్లిమండపము. ఇది సకలబంధువగళముతో నిట్లు

యుండుటచే మనము శీరికగుపడకయే దీని ప్రక్కగదిలోకిఁ బోవలెను.

అందఱును- (లోపలఁబ్రవేశించిరి.)

పంచమాంకము.

రంగము-పెండ్లిమండపము.

(అందరును యథాస్థానములఁ గూరుచుండియున్నారు. లక్ష్మణుఁడు పెండ్లిపీఠపైఁ గూరుచుండియున్నాఁడు.)

బలరాముఁడు- (అటునిటుఁ జూచి) సుముహూర్తసమయమాసన్నమగుచున్నను- మనరామభట్లుగారును- నదాశివుఁడుగారును రాలేరు.

రామభట్లు, నదాశివుఁడు- చేత బరిహస్సుమొదలగు పరికరములతోఁ బ్రవేశించుచున్నారు

బల- పురోహితురాల! సమయమైనది. త్వరగా మీయారంభములను జేయఁడు.

పురో- ఇదిగో క్షణములోనే (నడుములుబిగియించి లక్ష్మణునొద్దఁ గూరుచుండి లక్ష్మ

ణా! ఆచమనముచేయుము.

లక్ష్మ- (అట్లుచేయుచున్నాఁడు.)

రామ- (కొంతవివాహకాండజరిపి) ఓరినదాశివుఁడ!

సదా- ఏమయ్యా!

రామ- ఓరిచూఖుఁడ! ఏమోతెలియదా? త్వరగాఁ బెండ్లికూతును దోడ్కొనిరమ్ము.

సదా- ఓ, (అని వెడలుచున్నాఁడు)

బల- (విదూషకునితో) పయస్య! ఇదియే నాకుత్సాహసమయమునుమీ!

గీ॥ సకలబంధులువచ్చిరి సభకుసంత

సమునఁబొందితివియ్యంబుసాటిమీ

నల్లుఁడారూపజితసుభల్లుఁడరయ

నిదియసాఫల్యమగుదినమీభవమున ॥

ధుర్యోధనుఁడు- రాధేయ! అదిగో కృష్ణుఁడును సాత్యకియు వెల్లనగుమోముతో మనదె

సనేచూచుచున్నారు. ఇతని మర్తము నాకుఁ దెలిసినది. త్రాఁబక్షమువ

హించిన పాండవులకుఁ గార్యముగామినిక వారిని విడిచి మనలోఁగ

లియు నుద్దేశముతోనున్నాఁడు. నేఁబిలిచిన నిప్పు దెగిరిగంతువైచును

నుమీ? •

కర్ణుఁడు-సందేహమేమి? తుచ్చస్నేహములిట్టివే, కోఁతికాఁపురములవంటివి. మీరుమా

తము పిలువవలదు. చూడనట్లుపేక్షించుటయేపరిభనము

దుశ్శో- ఎంచుకు పిలిచెదను?

కర్ణ- బలరాముడిప్పుడు విశేషించి మనవాడైనాడు. ఇంక నీచిలుకనాయనను
మాడుగడియలలో నవ్వలికీడ్పితము.

సాత్యకి-(రహస్యముగా) అన్నా! వాసుదేవ! అదిగోచూడుడు. తులనలగు కర్ణుడు
శ్వాధనులే మేమా మనలగుటించి ప్రేలుకొనుచున్నారు. ఈతుచ్చుల యత్న
పునీతి గుసగుసలువిని నేను సహించలేనుగదా! (కోపావేశముతోలేచి కత్తిదూసి)

పంచచామరము॥ పొరింబొరిందురాత్తుస్తూతపుతునిన్ సుయోధనుం.

గరేల్కరేల్లనంగ నాదుఖడ్గ భారఁజెంగియున్

బరేతరాట్పురంబుచేచిఁ ఫాలనేత్రజేతకుం

గురూత్సుకుండనైరుణంబుఁ గొంతఁదీచి వేసెదన్ ॥

(కుప్పించి వారిపైకిఁ పోబోవుచున్నాడు.)

కృష్ణ- (చేయిపట్టుకొని తహస్యముగా) వత్స! నీకోపముజూపనిదిసమయముగాదు. అ

దిగాకనీకుశ్రమలేకయే

క॥ వెసనింకగడియలోనీ

గుసగుసలునుగిసగిసలునుగోల్పడిగోచున్

విసరించివీరలేయే

దెసలకుఁబారెదరొచూడు లేఁ కువనెడగన్ ॥

సాత్య- (కొంతించిమారు మన్నవాడు)

రామభొట్లు- (ఒకవస్త్రమును లక్షణునికడ్డుగాఁబట్టుచున్నాడు)

(తెరలో)

క॥ తీర్పు! యీచెండ్లికూఁతురకొమ్మ గాదు

పట్టలేకంతబరువారొడట్టలోన

రామ- (ప్రక్కకుఁజూచి) జ్యోస్ని! ఓరిజ్యోస్ని!

జ్యోస్ని- (ప్రవేశించి) ఏమి నాయనా?

రామ- సదాశివుఁకుఁ గొంచెము సాయము వెళ్ళు.

జ్యోస్ని- ఇదిగో! యిప్పుడవెళ్ళి తెచ్చెదను. సదాశివుఁడు మోదకఖాదనకేఘనుడెడల

(నిష్క్రమింపడు.)

(తెనాలి)

గీ॥ ఇద్దఱకులూఁగకుం డెనీయింలేయేమి

కాసి! చిత్రముదోఁ చెదుఁగల్గిరాల్గి

కానిమ్ము- చూతము. ఊఁ వీటితాతలు

జ్యోస్సిసదాశివులు- (మాయాశశిరేఖను దట్టలాడుకొని రేఖయోఁబట్టుకొని ప్రత
శించుచున్నాడు)

జ్యోస్సి- లెక్కా ? ఇందుకేలక్ష్యపెట్టెదనా ! నాబలమునకు ! మాకు మేక ! ఆ
ధోకక్తియందుఁ బండ్లికిలింది అబ్బల్లో పెండ్లియే బడవిక్కుమరుచున్నది !
క్రిందఁబడ వైచెద నానకనాబలాధ్యత్వము చూతము (గట్టిగాఁబట్టుకొని) అఁ !
కొంతబరువు తగ్గినది. సదాశివుఁడ ! భయములేద. దొందరపడకుము. మెల్లగా
మెల్లగా.

ఉభయయులు- (తట్టదించినారు)

రామ- (మాయాశశిరేఖను బెండ్లిపీటపైఁగూడచుండబెట్టి)అత్త! ఆచరుణమునీయము.

మాయాశశి- (ఆట్లుచేయుచున్నది)

రామ- (అక్కడఁ గొన్నివివాహాకృత్యములఁ దీయఁచున్నాఁడు)

మాయాశశి- (తెనాలిమండె పెండ్లికొడుకు కాలివ్రేలుఁ ద్రొక్కుచున్నది)

లక్ష్మ- (ఉలికిపడి పండ్లికిలింది తనలా)

గీ॥ లోకముండెన్నఁ గాంతల నేకలుందు

రెంతవృక్షహీనలయ్యుఁరొ ! యింతకవిత

పాదలే ! చూడనీ కాంతపదముసాకె

• బ్రతికితినిమాతృగర్భయౌ బలిమికలిమి ॥

అవురా ! ప్రాణములిప్పటికినిఁ గుడుటఁ బడవయ్యెను అయినోరికాకాకరెమగరా

ఇచ్చడు నే నేదేనిఁ దొందరపడిన నలుగురు నగియెదరు. కామియోగాని యిల్ల కా

లుసాకినప్పుటినుండియు విలక్షణములున భీతి నొడముచున్నది. పెండ్లియిచ్చి యున్న

మామపోయినది ఇదేమియో మూడేనయియున్నది. దీనికావధిమయ్యి పాతబసందలియి

నిర్వాచ్య మోహముచే నన్నెప్పుడో కడతేయఁ నట్లున్నది మఱు !

రామ- (ఉభయయులమధ్య తెరచేయుచున్నాడు)

లక్ష్మ- (తేజీచూచిగుండెలు చఱచుకొనుచు)

క॥ ఆయ్యాయెక్కడిపెండ్లిది

దయ్యంబునుగట్టిపెట్టఁ దగునామికీ

వియ్యంబెట్టులఁజేకుట

నయ్యో! నాతోడహాస్యచూడుట తగునే? ॥

(తొందరపడుచున్నాఁడు)

దుర్యో- పుత్రకా! ఏమిట్లు భయపడియెదవు? మాకందఱకు దివ్యసుందరిగఁ గన్పట్టుక
శిరేఖ నీకు దయ్యమెట్లయినదోయి? నిదురమత్తుననున్నట్లున్నావు. తెలివించె
చ్చికొనుము.

లక్ష్మ- (స్థిమితముగామరలఁజూచి) ఆ! ఏమియీచిత్రము! ఇప్పుడునాకన్నలకుఁ బె
ద్దదయ్యంబుఁబోలెకన్నట్టి యింతలోనదివ్యసుందరిగమాటినది! ఆహా! ఇప్పుడు
చూడనాకన్నలుమిటుమిట్లు గొనఁజేయుచున్నదీకన్నెచెన్న! (అప్పుడత్రుల్లిప
డి) నాయనలార! (గద్గదస్వరముతో)

చ॥ సరగునఁబెండ్లిసేతుమనిసంతసమారఁగఁ దెచ్చినన్నభీ

కరమగుమీసముల్లిగిగ్గునఁబండ్లికిలించుకోతికి

వరునిగఁజేయఁబూనితిరె? వావ్వారె! దండముమీకుఁబెండ్లికి

భరణిసజీవుఁడైననుగదాగృహదారనూతప్రియత్నముతో ॥

దుర్యో-సభిమలార! ఏమియీవంత? వెట్టియెత్తినవాడుంబోలె కోదనముసేయుచున్న
డు-తనలోఒకవేళనీచెలువచెలువముఁజూచి మోహావేశముచేబరవశత నొందుచు
న్నాడేమో? (లక్ష్మణునితో) కొడుకా! నీవేయింతచేతఁగానిఫలసేయుచుంటి
వేమి? ఇటులుండినసభవారునగరే? ఇదిగోచూడుము! నీభార్యనిన్నఁజూచియెట్లు
నవ్వుచున్నదో! తిన్నఁగాఁగూరుచుండుము.

లక్ష్మ- (మఱియుఁజూచితనలో) బలె! వెండియాసుందరాంగియయినది! సరే! ఇదివఱ
కైననాభయముటుండనిట్లు నేనపారఁబడుచుంటిని. ఔర! మాటిమాటికిఁజూడఁ
గోరికపుట్టించుచున్నవీచెలియచూడ్కులు! (అంతలోనదిరెప్పడి) ఆయ్యయ్యో!
ఏమిది? ఆ! ఉండుముండుము (పెద్దగొంతుతో) బాబో! కన్నుసెంపకముఘాతవేసె
దరా? నేఁబ్రదుకమీకిష్టములేదేనినన్నొక్కసారిగఁజంపరాడే ఇంతహింసయే

దుర్యోధ-పెద్దలార ! ఇతఁడెచ్చట నైన జడిసికొనియుండవచ్చును. మఱియుదృష్టిదోషము
గూడతగిలియుండవచ్చును. కావునవేగమరక్షఁగట్టుండు.

రామ- నేనురక్షఁజేయఁగట్టగలను నాకువేటుగదానికిదక్షిణరావలెను. (తనలో) నాకే
మోఘాతనాశనమంత్రములు తెలియనని మోసపుచ్చి, యెండఱుకరక్షలుగట్టి డ
బ్బుగుంజుకొనుచున్నాను !;

దుర్యోధ- (ఆప్పడొకబంగారు నాణెమిచ్చుచున్నాఁడు)

రామ- (లక్ష్మణునిబుజమున మగత్రపూతమగురక్షఁగట్టి) లక్ష్మణా! ఇకభయము లేదు నీ
మితపడుము.

లక్ష్మ- (స్థిమితముగాఁ గూరుచుండినుట్టెతలయెత్తితుల్కిపడి)

సగంధి॥ కొండముచ్చు కొండముచ్చు గుట్టుగుట్టుమంచుబల్

కొండరీతివిక్రమించికొట్టవచ్చుచుండెహ

పిండియింతబొక్కుచుండిపెద్దపెద్దగోళ్యచేఁ

గండలన్నిలాగుచుండెఁగర్తమిట్టులయ్యెఁగా॥

(వచ్చుచున్నాఁడు)

అందఱును- (సంభ్రమించికలకలశబ్దములతోఁగొలుగుకొనుచున్నార)

లక్ష్మ- (తగినంతధైర్యముతోఁజూచితనలో) ఆహా! వింత వింతరుచులనీనుచున్నదీ చెలి
యమోముఁదమ్మి! ఒకసారిదీనినాలింగనము జేసికొనినాదేహమును బవిత్రము జేపె

• దను. ఆవల నేమయిననుగానిమ్ము (లేచిదొందరతో) హాళళిరేఖా! శళళిరేఖా!

(అనికొఁగలించుకొనఁబోవుచున్నాఁడు)

దుర్యోధ- (సరభసముగాలేచి చెయ్యిపట్టుకొని) కుమార! అబ్బ! ఏమియీకర్తము! నాకెం
తటియవమానమునుదెచ్చిపెట్టుచుంటివోయి!

గీ॥ రాజరాజనుబిరుదచేరమణకెక్కి

యఖిలజగమేలునాకపత్యంబవయ్య

నక్కటా; బేలవైయిటులాచరింపఁ

జెల్లునేయెల్ల బంధులుఛ్చయనంగ?

లక్ష్మ- ఉండుముండుము. నీఛీలునుగీలునుతీపుచూతము. (చేయివిడిపించుకొని) శభానా

అగుఁగాక! ఆతురముతోఁగొఁగలించుకొనఁబోయి) ఇన్నీ!

అ, వె॥ జడలదయ్యమగుచు సాగి హుమ్మను చును

మీఁదకుటికి నెత్తి మీఁద మోది

పెదవులదరునట్లు పెద్ద కేకలు పెట్టి

జీవనంబునీ యసిద్ధమాయె॥

ఇక లేదాశ. (దోసిలియొగ్గి విన్నబోయినముఖముతో)

క॥ భూతమ ! కొట్టకుకొట్టకు

నేతినిలమ్మలనుండి నీకర్పింతున్

మాతనొకసారి చూడఁగ

నీతటిఁబోనిమ్ము వెనుక నింకటలయినన్॥

(అని లేచిఁ పోఁబోఁగాఁగొందఱుపట్టికూలవైచి) నార

దుర్యో- రాధేయ ! నీవుగడుఁజాటునుఁబుద్ధి గలాఁడవు ఈమాయయేమో యోచింప
వుగదా !

క॥ తేఁపకుఁ దేఁపకు లక్షణం

డీపగిది విట్టియెత్తియేడ్చుదునిదియే

పాపము ! తెలియను యీచెలి

యాపమువీక్షింపనిండు రుచిగలదయ్యున్॥

కర్ణ- (లేచిలక్షణుని కన్నులు నీటిలోఁగడిగి) ఈసారి పాపధానముగాఁ జూడుము
నాయనా ! (అని పెండ్లికొడుకుమోము బలవంతముగా పెండ్లికూతు వైపుఁగొల్పి
చున్నాఁడు)

లక్ష- (గట్టిగాఁజేతులురెండను గన్నులపై నొక్కి కొని బిగబట్టుకొని యంభుడవలెఁగూ
రుచున్నాఁడు)

కర్ణ- (కోపహాసములతో) ఓయి లక్షణ ! ఏమీనీయవలక్షణములు.

మ॥ ప్రమదారత్నముచంద్రరేఖయిటులంబా) ప్రింపఁగాదానినీ

వమరంజేకొనకిట్లుమూఖకమతివై హాస్యాస్పదంబౌనటు

ల్విముఖత్వంబునఁగొండముచ్చనియెడౌ వెట్టెత్తెఁబో! కాకయా

కమలాకాంతవరిఁచిరాఁగఁదనమోకాలాడునాఁడుండు నే॥

గీ॥ మందభాగ్యుడనీకీటిమగువనొరకఁ

బ్రాహ్మమున్న దెపోయెఁబోపాపకర్త

తగుదును నమేమునీతోడఁదఱులిరాఁగ

మాకుఁగూడను సిగ్గయ్యెమాటలేల॥

సో- (లక్ష్మణునిగడ్డముపట్టుకొని యనునయభావముతో) నాయనా ఇంకనొక్కసారి మాత్రము స్తిమితముగాఁ జూచివిడువుము. ఇంక జూడనద్దులే. (బలవంతముగాఁ గన్నలువిప్పి ముఖము చిన్నదానివలకఁ ద్రిప్పుచున్నాఁడు).

త్వ- (ఎట్టకేలకు మొండిధైర్యముతెచ్చిపెట్టుకొని చూచి యెగిరి వెల్లికిలఁబడి కనులె ప్పలల్లాచుకఁచుచేతులుజోడించి)

నీ॥ విప్రుడుమీకేమి యెగ్గొనచిత్తినయ్య యీరీతినన్నలయించుటకును పుట్టినదాదిగా గట్టిగామాటైన నేరువనాచేయు నేరమేమి అయ్యయోయిదియేటి తొయ్యలి మీరేఁ గనులజూడరునీని గంధ్రతనము కటయుగమదరంగఁ గనులెట్టచేయుచు హుంకారము న మీదిగుఱికిచీల్చె

నీ॥ దేహమంతయురక్తప్రవాహమయ్యె

బ్రాహ్మములుకంత గతమయ్యె బాబులార

(నలుచెసలఁ జూచుచు దీనస్వరముతో)

తల్లిగోయిట్లునేను వెతల్పడంగ

గర్భపుంసీపినీకైనఁ గరుణరాదే॥

తనలో, ఆహా! - ఎంతగతి ప్రభువించినది దైవమా! చిన్ననాటనుండియు నన్నతి చే మతోఁ బెంచువీరందఱు నాకిట్టిప్రాణ హంతకులయ్యెద రనుకొనతేజుగదా. బౌరా! దుర్వార దైవదుర్విలాసము! ఇదికలయా? లేక యేదయన్మహర్షమా కాదుకాదు ఇదతతయునాపురాకృత కర్తము. ఎచ్చటికైనఁ బాఱిపోవుదను న్నును కఠినాత్ములగు వీరందఱు నొక్కువ్వుడి నన్నుబట్టి కూలవేయచున్నారు బ్రహ్మపెట్టిన యాయువ యంతటితో సరికాఁబోలు నెవరితరము? ఇంకఁజావు నిక్కంబ కానిమ్ము ఇస్పదుదీనరక్షకుఁ డగు భగవంతునిధ్యానించుమఁ బ్రాణ ముల విడువనగును ఇదియిహపరసాధకముగదా.

(ఆపత్సమయమునందైన నిరాశ్చర్యమును సుధానముతో)

ప్రద॥ శ్రీకరుణాకటాక్ష సుగుణోదధి! యోశరణాధిజారతు! యో

హేమాకమలాక్ష ! యోవరద ! యో దనుజాంతక ! శేషశాయి ! న

న్నీక్రియఁజంపుచుండిరల దృష్టజలేచర ఘోరపీడితం

జాకరిరాజుఁ బ్రోచినక్రియంబరిరక్షణసేయవేహరీ !

కృష్ణు- (సాత్యకితో రహస్యముగా) తమ్ముడ ! పాపమీకుఱ్ఱఁడు తనలోనిశ్చలముగా నను
శరణువేఁడుచున్నాఁడు కావునవీనికవ్వలకుఁ బోఁ జాలినంతశక్తి నొసఁగెదను
చూచుచుండుము.

సాత్యకి- చిత్తముస్వామి !

లక్ష్మ- (అంతట దయాసాగరుఁడైన హరికృపచేఁ గొత్తబలమురాఁగా చివారునలేచి
తానుగూర్చుండియున్న పెండ్లిపీట జేతులతోబైకెత్తి)

క॥ మీరలునాకిక నెక్కడి

కూతిమిబంగుగులుమీకుఁ గోమలికినమ

స్కారము నేనేగెదనా

కేరె ననునడ్డురాఁగనిదె పొలియింతున్ ॥

నాప్రాణములుదక్కించుకొని నేనేగెదను. మీపెండ్లియు గిండ్లియునాకేల
బ్రతికియుండిన నింతబలుసాక్షై న మెక్కిజీవించువాడ(అని యడ్డువచ్చినవారిఁబీట
తోమోఁదియుఁ బక్కియుఁ గఱవియు నెట్టకేలకు వెలపలఁబడి యాఁడువాం
డ్రగుంపులోదూరినాఁడు.)

శశి- (గుండెలుపగులునట్లొక్క బొబ్బవెట్టి యంతర్ధానమైనది-) (అందఱు కలవిలఁబ =
దుచున్నారు.)

(తెరలో) హా ! వల్లభులార ! ఇప్పుడుద్భవించిన పిడుగువంటి ధ్వనితో నందఱుము గజ
విజయగుచుండమీకు మిక్కిలి మావస్త్రములన్నియు వికృతరూపములనుబొం
దుచున్నవి. ఇవెవ్వయో మాయబట్టలు, కనుకనేవాఁడు పాతగుడ్డలకుఁ
గొత్తవస్త్రములిచ్చినాఁడు. మేమప్పుడ యనుమానపడినారము. ఆయ్యా!
ఆత్యాశాపరమందుఁబు మనుసామెతనిజమైనది. ఇదెక్కడిపెండ్లిదైవమా!

బల- సుదూధన ! ఏమియూచింత? వింటివా రాణివ్యాసవాక్యములు! ఎంతగతిసంభవ్వి
నది!

దూత్య- వస్త్రములకొఱ కేపురమునకైన నందఱుతులఁ బంపించవలెను. నేవచ్చా! స్వరి

తముగా నెచ్చటికైననుబోయి చాలినన్నివస్త్రములను దెచ్చు.

సేవ- చిత్తము. (నిష్క్రమించెను.)

కృష్ణ- (రహస్యముగా) సాత్యకీ! మనమింకనిచటఁ దడవుమసలవలదు. పోవుదమురమ్ము
(ఉభయలునిష్క్రమించిరి.)

(అంతరిక్షమున)

క॥ కన్యాదానాహుకాండభి

మన్యుఁడుమేనల్లుఁడుండ మఱియొకరికినీ

కన్యనుబెండిలిజేసిడు

నన్యాయముఫలముగుడుపకట్టులెపోనే ॥

క॥ పాపము! కానలనుండఁగ

నోఁపకసోదరుఁడనంచు నూహించియునీ

ప్రాపునకురాఁజెల్లెలిఁ

గోపావేశమునఁ దిట్టగూడునెనీకున్ ॥

కావున.

గీ॥ నీరసాధనవినుమొక్కచిటికెలోన

బంధుబృంహముతోడనీభవనమిపుడు

నీటఁగలిపెదనింకేటిమాటగలదు

నీచుకురురాజుగిరురాజునేలఁగూల॥

(తెరలో)

ఉ॥ పాములునృశ్చికంబులును బంకముఁగోమయమత్యసహ్యమా

చీమునురక్తమాంస పరిషిక్తపురీషముతొలిబండలున్

జీమలుజెఱ్ఱలుండనువు జీల్చుచుముంచెడుఁ గష్టవాధిఁనో

సానుజరక్షకా! వరద! సత్వరనీకృపఁజూపిబోవువే॥

బలరామాదులందఱును- ఆయ్యయ్యో! మనపైబట్టలుగూడ మెల్ల మెల్లగా నెగిరిపోవుచు
న్నవే? ఇదిమేమిపాపము.

(తెరలో)

అహహా! మమ్మొక్కొక్కరి కొక్కొక్కభూతమువంతునఁబట్టి పీడించుచున్నవి

దేహమునవస్త్రములాలేవు తేళ్ళను జెట్టులును దొడలవలకెక్కి కుట్టుచున్న వివస్త్రము
లకుఁ బోయినవారి నెవ్వరో త్రోవలోనకడతేచికరఁట మాకర్చమిటులయినది.

—(*)అంతరిక్షమున.(*)—

గీ|| ఓరి కురుకులపాంసన! యోరిమూఖ

పాచికలు గావురాజ్యంబుదోచికొనఁగ

నొక్కనిముసమునీవిటనుంటివేని

నాత్తజునకేమిగానినీకగును పెండ్లి.

(తెరలో)

రామరామ! ప్రళయకాలమునాఁడు వోలెఁగాఱుచీకటులుగ్రమ్మ ఘోరాకార
మగు వదనగవ్వారములు దెఱచికొని యనేకదుష్టమృగములుత్పన్నములై బాధించుచుఁ
బైనుండి తాళ్ళను బెంకులును బడుచున్నవిగదా! ఏమిబుద్ధి?

ఆందలును- తొందరపడకుఁడు మేమువచ్చుచున్నాము.

దుర్యో- ఏంతసిగ్గుపాటు! మనమిట్లూరకుండిన నిటువలేము ఓపెహాకొరవయోధులార ?

కర్ణా ధనుధనరులమై యాపాపాత్తులఖండింతెమురండు.

(ఆందలుధనుధనరులై నిష్క్రమించిరి.)

ఇదిపంచమాంకము.

శ్రీ

బలజాసోభద్రీయము.

షష్ఠాంకము.

రంగముద్వారకాపురపునీరాటపురేవు.

(ఇద్దఱుపుర స్త్రీలు బిందెలుబుజములపైఁబెట్టుకొని ప్రవేశించుచున్నారు)

ప్రథమ- (చెవియొగ్గి విని) ఓసీ! పెండ్లివారింట నేదో పెద్దరొదగానున్నదేమే!

ద్వితీయ- నీ వెఱుంగ నేయెరుగవా? ఇదివఱకుజరిగిన దంతచిత్రమే!!

ప్రథమ- నేనుమాబందుగులింటఁ బెండ్లికి వెళ్ళి యప్పుడవచ్చినాను. శశిరేఖకుఁ బెండిలి యగు ననిమాత్రమువిన్నా (అఢోకాత్తియందప్పుడు పెద్దపులులబారొకటి యట్టులబెదబెద పరుగెత్తిపోఁగాఁజూచి భయభ్రాంతచి త్తయైసొమ్మసిలి. ఆయ్యో! ఇదేమి? ఎప్పు డు నెఱుంగనియీదుష్టమృగములు?

ద్వితీయ- ఇదే శశిరేఖపెండ్లి.

ప్రథమ- మూఱుకరాల! నాతో నీకుహాస్యముఁ టే?

ద్వితీ- కాదే. నిశ్చయమే.

ప్రథమ- పెండ్లివారివిక్రూడఁదెచ్చినారాయేమి!

ద్వితీ- (ఎంతో విచారముగలగద్గదస్వరముతో) ఆవునమ్మా.. వీండ్రములమున నేయివి వచ్చినవి. ఈయవలక్షణపుఁ బెండ్లివారెచ్చట దాఁపరించిరోకాని మావాండ్ర క్రొత్తయల్లుఁడు మనుగుడుపునకు వచ్చివీధిలోనిలచుండ నా పెద్దపెద్దరాళ్ళనగ్నము లెసరిసినలిగిపోయినాడు (పైఁటికొంగుతోఁగన్నీళ్లు దుడిచికొనుచున్నది)

(అప్పుడుమృతీ యొకసుందరిప్రదేశించుచున్నది)

మృతీ- అమ్మలార! మీరుచెప్పుకొనునవిశశిరేఖపెండ్లిమాటలేగద!

ద్వితీ- అవునమా..

శృతీ- అయ్యో! అక్కా! నిన్నమావారునుబెద్దతాయినెత్తిమీదబడి చచ్చువారేనుమీ!
ఇంకనునాసూత్రపుబలిమిగట్టిగానున్నది గనుకనంగుళమాత్రముదాటినది. కాని,
మాయావుమాత్రము ఎచ్చటనుగానరాకున్నది. ఏదోపులివేసికొనిపోయినది కా
బోలును (కన్నీరురాల్చుచు) అయ్యో! కుంచెఁడుపాలిచ్చుచున్నదమ్మా? నీళ్లుతో
డుకొనిపోవుచున్నది

ద్వితీ- పాపము! శశిరేఖయేమయినదోతెలియుటలేదట.

ప్రథమ- సఖీ! శశిరేఖకనబడలేదనఁగా నాకుమిన్నుమీదబడినట్లున్నది. నాకు మంచి
స్నేహితురాలునుమా. ఈమాటవినినప్పటినుండియు నాకేమిఁయుదోచుటలేదు
కాబట్టియొక్కసారిమనము పెండ్లివారింటికిఁబోయిచూచివత్తమా?

ద్వితీ- సరిసరి! అచ్చటికిమనముపోయిమరలఁబ్రాణములతోరాఁగలమా?

ప్రథమ-అట్లుకాదు నేనుగూడనున్నానుగనుకనవిమనజోలికిరావు నేనుగృష్ణనిపరిచారికనని
యెఱుగుదువుగదా. మీదుమిక్కిలిశశిరేఖప్రాణస్నేహితురాలను, కానా? ఈ
సంగతియేమిజరుగుచున్నదో చూచిరమ్మని రుక్మిణినన్నంపినది. ఒక్కసారిచూచివ
త్తమురా?

ఇద్దఱును-బిందలక్కడదింపినడిచిపెండ్లివారిల్లుసమీపించినారు

(తెరలో) పెద్దకలకలము.

ద్వితీయ. ఔర! కారవయాదవులెంతలేసికష్టములుబొందుచున్నారు! అమ్మయ్యో! నే
నురాను- ఆలోపలికిమనముపోవుట. యమద్వారముసొచ్చుటలాగున్నది.

ప్రథ- ఓసిభీరురాల! భయములేదురమ్మ (ముందుచూచి) ఓహోహో! బలరాముఁడిట్లు
నేవచ్చుచున్నాఁడుఅయినముఖమెంతదైన్యమునుచూచించుచున్నదోమనమోయిన
కుఁగానబడకుండలోపలఁబ్రవేశింతమురమ్మ. (ఉభయులునుతొందరతోనిష్క్రమ
మించిరి) (ఇదివిష్కంభము)

(అప్పుడునిరుత్సాహుఁడై విన్నబోయినముఖముతో బలరాముఁడు ప్రవేశించు
చున్నాఁడు)

బల- (ఆకాశమువైపుతలయొత్తి) దైవమా! ఎంతకష్టముదెచ్చిపెట్టితివి! ఈవిపత్సము
ద్రము నెట్లుదాటుదును? (తలపంకించి) ఈమాయయంతయుఁ గృష్ణునకుఁ దల
యకమానదు. ఈవిషయములోఁ దాను తటస్థుఁడైయేయున్నాఁడు. (ప్రక్క

కుఁజూచి) నేవకా! కృష్ణునిని సాత్యకిని నేను రమ్మంటినని చెప్పుము.

నేవ- చిత్తము. (నిష్క్రమించెను.)

(అప్పుడు నేవకునివెంటఁ గృష్ణుఁడూను సాత్యకియుఁ ప్రవేశించుచున్నారు)

బల- (ఆతురముతోఁగృష్ణునిఁ గొఁగలించుకొని) తమ్ముడా?

మ॥ అకటా! యేమనిదూరువాడనిను గృష్ణయిట్లు నేనొంటిమై

బ్రకటారాతికృతప్రతారణభయభ్రాంతుండనై యుండనిం

తకతోరత్వముబూనఁదిన్న నవనీతంబంత నేనుయ్యో! శం

తకు రాకుంటివి కేమి చెప్పును ను నానాదిక్కులంజూడఁ గా

నొకచోదుప్పులుకొండముచ్చులెలుగుల్ పూహంబులై నిల్వనీ

యకచెంపల్ పగలంగఁగొట్ట నొకచోవ్యాళంబులాక్కుమ్మడిం

బ్రకరాభార్భటులుప్పతిల్లఁ తమజిహ్వల్ సాచిబాధింపవే

నొకచోజెఱ్ఱులువృశ్చికంబులును దామత్సంగదేశంబులె

క్కిగుతారంబులఁజీల్చిగట్టు తమకోర్కెల్ దీఱఁగుట్టంగనిం

కొకచోవ్యాఘ్రమ్మగేద్రసంఘములు భూద్యోలోకముల్ తేఁపతే

పకుఘూర్ణిలఁగఁగాండుకాడుచుని బొబ్బల్వట్టనిట్టట్టుదోఁ

చకవీధింబడనంతకంటెఁ దఱచైచట్రాశ్శునున్మాత్రమాం

సకబంధాస్థికకుక్లశోణి తమలాసారంబులాకాశమా

డినులోకంబునఁగూలినట్లుగుర్గిరంజన్ దీల్పోయియిట్లుంటిమో

వికచాంభోరుహ నేత్రవీఁడెవఁడో యీవృత్తాంతమేమోవెనక

సకలంబున్వీనిపించిపోవఁగదవే సంకోచమింకేటికిన్॥

కృష్ణ- (ఏమియుఁ దెలియనివానిబోలె నూరకున్నవాఁడు)

బల- ఓయీ! క॥ ఇత్తటిమేమిటువెతలం

దత్తరపడుచుండన ట్టైతప్పించుకకిం

చిత్తైనఁజింత నేయవు

మెత్తురలోకులిదివిన్న మేదినిఁగృష్ణ॥

కృష్ణ- (కొంతకోపమును గొంతచిటునగవును మిగంబునకు వన్నెపెట్టఁ గొఱిగొఱిజూ

చుచు)

ఉ॥ లోకులు మెచ్చరంచునన్ లోపములెంచుట కేమిలోటుజ్యో
 త్నాకరతుల్యవక్త్ర సహజాప్రియపుత్రుఁ బ్రదానపాత్రునా,
 నాకపపాత్రసద్గుణగణప్రతిభాసుచరిత్రుఁ బాథకజం
 బోకడవెట్టితుచ్చునగు బుత్రికనీయఁ గనుద్యమింప నే
 లోకులునిన్ను మెచ్చిరొకొ లోకులువారలెనన్ను మెచ్చగన్

బల- (తలపంకించి) ఊతము పెత్తారము బెట్టినట్లు నాయిప్పటియవస్థకు మఱింత వేదనము
 గలుగఁజేయుటకు నిన్ను బిలువనంపలేదోయి నీకేమైన నీవిషయములో దెలిసి
 యుండిన వినిపించుము కాని నాఁడు మఱియొ సంతోషము.

కృష్ణ- సరే! నాకుఁ దెలిసినంత నేను జెప్పువాఁడవినుము. నీవాడినకఠినోక్తులనుఁ గనలి
 యభిమన్యుఁడధికారాత్రివేళఁ దనతల్లినిదోడ్కొని తనపితృజనముకడకుంబోవు
 టకై మహారణ్యముల్లఁ బడిపోవుచుఁ గాబళముచే భీమపుత్రుఁడగు ఘటోత్కచు
 నియాశ్రమముఁ జేరినాఁడు అచ్చటవారిపురకును ఘోరయుద్ధమయినది అప్పు
 డువేదవ్యాసుఁడు ప్రత్యక్షమైవారిద్దఱుకుఁగల బంధుత్వమును శ్రుతపఱిచిపోయి
 నాఁడు

బల- (తనలో) అయ్యో! ఈసన్యాసి వ్యాసుఁడేలవాఁడెరించివాఁడో! వీఁడురాకుండినఁ
 గడుజక్కగానుండి పోవునుగదా! పిట్టతగవు పిల్లిదీచిక నట్లుగానయియుం
 డును సరే విధియిట్లున్నది- (పైకి) తరువాత-

కృష్ణ- అటుపై నివారిద్దఱును సఖ్య పడి వంతటఘటోత్కచుఁడవారినరణ్యాగమనకొర
 ణముడుగనభిమన్యుఁడీపంక్షతి యంతయుఁ జెప్పినాఁడు- అప్పుడువాఁడుచుభకర
 మగుకొఱా వేశంబున హత్యణంబయంబర వీధినివచ్చి తనమాయచేశశిరేఖ నెత్తుక
 పోయియచ్చటడించి వెండియుఁదానచ్చి మాయాశశిరేఖయై పవ్వళించి యున్న
 పెండ్లికొడుకునిన్ని పాట్లుపెట్టి తుదకిప్పటికినివిడువకున్నాఁడు- అదిగాకున్నను

గీ॥ ఎఱిగిచేఁజేతఁజేసినయిట్టిపనులు

తగుఫలంబులఁగుడుపకతప్పిపోనె?

చెల్లెలినికాటులాడినిశీధమునను

వనములకుఁదోలనింతేసిపనులుపుట్టె॥

బల- నేనుశశిరేఖనీయనంటినిగాని యధికారాత్రివేళ నడవులకుఁబొమ్మనలేదుగా- వృధా

శౌర్యము దెచ్చి పెట్టికొని కొడుకుతోఁగలమియ్యనేమియుఁగొన్ని కొండెములుగ
ల్పించి చెప్పి మనమిది కిట్లుపోరాటమునకంపినది- (తలపఁకించి) నీరీ కానిమ్మ.

క॥ కట్టిఁడియైతఁబంపిన

బెట్టినుఁడొరక్కనుఁడునీరునడక నా

కట్టెదుట నిల్చిపోరినఁ

బట్టిశిరముద్రుంచియమునివాసముచేతువాన్॥

నాయెదుటఁబడక యిట్లులంబరవీధిని దాఁగియాడుచున్నాఁడు. గనుక వారిచే
తలుసాగుచున్నది- అయినంగానిమ్మ, సుబ్రహ్మణ్య, తానెన్నివిధములఁగఁగిరిలుచు
ననుశశిరేఖ నభిమన్యునకిచ్చువాడనుగాను- ఇప్పుడమా రాక్షసుఁడును మఱు
నకుఁబోయినాకూఁతుఁడెచ్చి అత్తుణునకయిచ్చితిమిదను- ఇదిగో వెళ్ళియిన్నాడు
నాగలియు, రోకలియు, దాల్చి పోవుచున్నాఁడు.

(అంతరిక్షమున)

గీ॥ మాను! నీపుత్రిశశిరేఖమంజుగాత్రి

దన్యగణములు సనుదంచినన్యసాచి

పుత్రునకుఁబెండ్లి నేయఁగఁబూనియుండి

రింకనీ కేలనీవట్టిబింకమంత ॥

కృష్ణు టిడ్డువచ్చి అన్నయ్యా! అయ్యా! సోదరి యర్థరాత్రివేళఁ గొడుగుజూచి

క్కుచేసుకొని యువవులఁబడిపోవ నింతదేరియుఁ జింత సేయువు. ఇంకను చాని

యందే తప్పుగలదనియెదవు. ఇది సిగ్గుగాదా? నయము!!

అ॥ ఏకగ్రాణి జాతయగుటఁదాదయచేసి

కొడుకుతోడమనలఁగూల్చుకుండ

సెలవొసంగెఁగాని చెల్లబో! లేవన్న

మాఁపిపో దేద్యారకాపురంబు ॥

అదిగాక నీవిప్పుడు శశిరేఖరేచెచ్చవనంచుఁబోయివేరి సౌధమృగప నీనెమలి

గుట నాఁకలిఁగొనిన బెబ్బలికి మేఁకదొరికినట్లగు, నంతరంబ మనబ్రతుకు దృ

శ్యాదృశ్యము, వాడొక్కరుండని యెంచుము. కలహాశమనిపలన నీసంగతి

పాండవులకుఁ దెలియకమానదు. అనంతరము,

క॥ నూనా స్తుఁడై నపాధుకాం
 డీనినపులివోలెవచ్చి యెంతయుమనలం
 బ్రాణంబుతతోనింటికి
 రానిచ్చునెనీకువట్టి భ్రమలింకేలా ॥

(అదియునుంగాక)

సీ॥ పందికినై పోని ఫాలాక్షు నోడించిపాశు పతముగొన్న బల్లిమఁడు
 అఖాండవం బేచికాయగ్నిహోత్రుబుభుక్షుసగత్యప్తిజేసినశస్త్రవిదుఁడు
 కాలకేయనివాతకవచులఘనపరాక్రములనిజికంచినఘనబలుండు
 శరణాగతత్రాణనిరతుఁడాఖండలనందనుఁడతిలోకనుందరుండు
 నామదశకంబుచేకొన్న శ్రీమహితుఁడు
 శత్రుజలధరసంఘజంఘాసమీరుఁ
 డారరక్షణపరుఁడచ్చకీ ధైధరుఁడు
 పాధుకాఁబోలంగఁగలరెయింపసుధనొరులు॥
 అట్టిమహాభాగుండగు పాధుకావిడనాడి తుచ్చుఁడగు దుర్యోధనుఁజేకొనుట మ
 త్తేభకుంభతట ఘనమాంసలంపటంబగు మృగేంద్రమునుగేలినేసి తెగులుగొంటికు
 క్కనుచేకొన్నట్లయినది కంటె?

బల- (తనలో) అయ్యో! నేనువెనుకనతనియెనుటఁ గౌరవులనెంతయుస్తుతించి పాండ
 వులదూతినాఁడను. దానికిప్పుడునన్నితండు దెప్పిపాడుచుచున్నవాఁడు. ఏమి
 నేయుచును. కోపమునకిప్పుడు సమయముగాదు. సామఘసర్వార్థ సాధనముగదా
 కనుక నేనిప్పుడిట్టుల నటించెదను. (పైకి) అవును! కృష్ణా! గతజలసేతుబంధనము
 నఁగార్యమేమి? తప్పకనాకూతును సాభద్రునకెయిచ్చెదను. కావుననీయిష్టము
 వచ్చినట్లుచేసి యియిడుమలఁబాపుము.

(కొంచెమాలోచించి) సరే! ఈవాక్యమువంధ్యుగుఁగాక

(అకాశముజూచుచు)

గీ॥ ఓయి హైడింబమెచ్చితినియసాధ్య
 బాహుబలమునకెంతయుఁ బాధకాజానకుఁ

గూఁతునిచ్చెదుమాయన్నకూర్చిమీఱ
చలముసాధించినావిఁకఁజూలురమ్ము॥

(అంతరిక్షమున)

మత్తకోకిల॥ దీనలోకశరణ్యకేశవదేవదేవదయానిదే

శ్రీనివాసజనార్దనామ్యాయః శ్రీకృష్ణానమః॥

కానివాఁడనెనన్నఁబిల్వకకాకనఁజూఁడుఁడనివాఁ

బూనియండఁగ నెట్లురాజుదియిద్ది పుట్టునుమాధవా॥

కృష్ణ- (బలరామునివై పుచూచుచున్నాఁడు)

బల- (తలపైకత్తి)

॥ ఓయిహైహింబమెచ్చితినియసాధ్య

బాహుబలమునకెతయుఁబాధఁజూకుఁ

గూతునిచ్చెదనిఁకనీదుకోపమణఁచి

చలముసాధింపఁబడెనిఁకఁజూలురమ్ము॥

క॥ పురజనులుబంధుజనులును

గరముననంజెప్పరానికాటులనింది

చిరివచ్చినబందుగులను

మరియాదగనింతతోనమరలగనిమ్మా॥

(అంతరిక్షమున)

మామా! నీవాక్యములు నాహృదయంగమములైనవి. కాని, నాతోడనీకు సఖ్య

ముగావలయు నేనియిప్పుడ యీగౌరవవంతులగు కారవోత్తములనూరు వెడలఁగొ

ట్టింపుము.

బల- (అటునిటుచూచుచున్నాఁడు)

సాత్యకి- (రబ్బసముతోలేచి) ఆపనినాది. అన్నా! నన్నుబంధుము.(నిష్క్రమించెను)

(తెరలో) ద్విపద॥ ఓరిదుర్యోధనయోరిసౌబలుఁడ

యోరిదుశ్శాసనయోరిబాష్ణిక

యోరిజయద్రథయోరిరాధేయ

యోరిద్రోణతనూజయైశాన్యపసేన

పూర్వసువాసినీపుంజంబువోలె
 గర్వమంతయుఁ బాసిగాసిలియిట్లు
 మాయూరిపంచలమగ్గంగనేల
 నాయువుమీకులెస్సమ్యోఁబోపాండు
 జీవించిమీరిండ్లఁజేరుఁజేమీకు
 వేవేలుశశిరేఖపెండ్లికేమాయె
 తాఁజెడ్డకోఁతికాంతారమునెల్ల
 నోఁజవక్కఁగధ్వంసమొనరించునట్లు
 మీరుసేరినచోటమేలేగలుగు
 దారుణనిర్భూమధామమైపోదె
 కరుణించిమావాఁడుకడదోల్తుమనియెఁ
 బరువెత్తుఁడిదెసందుపాపాత్ములార॥

బల- (తనలో) అయ్యో! సాత్యకి తనకోపమునంతయుఁ దీర్చుకొనుచున్నాఁడుగదా.

సాత్యకి- (ఉత్సాహముతోమరలఁబ్రవేశించి) అన్నా! మనవారప్పుడే హస్తినాపురినిది
 రిగించాతురుసుమా! పాపము! ఈపూటతిండియైనలేదు.

ఘటోత్కచుఁడు- (నిజరూపముతోఁబ్రవేశించి) మామలార! వందనము. (రామకృష్ణుల
 కుపాహ్లాంగముపడినాఁడు)

బల- నాయనా! నీవేనాయితవిద్యచేసితివి? చాలసంతోషించితిని.

కృష్ణు- వత్స! పెద్దలయెడనింతయనాజకాపముకూడునటోయి!

ఘటో- మామా! మేనమామబిడ్డయందల్లునకుఁగల స్వాతంత్ర్యమునకు మించుతప్పునేజే
 యలేను. నన్నుమన్నించవలెను.

బల- భీమపుత్ర! సరే! త్వరగా శశిరేఖాభిమన్యునుబిలిపించి నాకూఁతునునాకంటఁజూ
 పుమునారసనా!

ఘటో- మీరునాయాశ్రమమెప్పుడుచూతురు? మీరందఱుడయచేసి సుభద్ర నొప్పించి
 యందఱునువెంటఁగొని రావలయునని నాకోరిక.

కృష్ణు- అన్నా! అట్లేచేయదము.

బల- సరే! మీయిష్టము మీరెట్లుచెప్పిననట్లే
 (అందఱు నిష్క్రమించిరి)

○ ఇదిషష్ఠాంకము.

శ్రీ

బలజా సౌభక్రీయము.

సప్తమాంకము.

రంగము ఘటోత్కచాశ్రమము.

—*వనమలంకరించుచునెద్దలుపరిచారకులుప్రవేశించుచున్నాడు.*—

ప్రధ- కరిబలా ! ఏమింత తొందరతోడి యుత్సాహముతో వనమలంకరించుచుంటివి.

కరి- సఖా ! దీర్ఘదంష్ట్ర ! ద్వారకాపురమునుండి ఘటోత్కచుడును క్రిష్ణుడును బలరాముఁడును లోనగువారు మనవనమున కీడిమన వచ్చెదరు. వీరిని భువుగారు ముందున నేగి వనమలంకరింపుమని చెప్పినందున వచ్చియుంచుంటివి యారంభము.

దీక్షు- ఇప్పుడువారందఱును వచ్చి యేమిచేసెదరు ?

కరి- సుభద్రాభిమన్యులను శశిశేఖను ద్వారకుఁ దోడ్కొనిపోయి యచ్చట శశిశేఖాభిమన్యులకుఁ బరిణయము సేసెదరట.

దీక్షు- అయ్యో ! చెడితిని ! చెడితిని !! ఇక్కడ వివాహమునకుఁ గడుపునంద నిచ్చదీతి మెక్కవచ్చుననియు వేచియున్న నాకీయపకారము చేసినవారెవరో వాండ్రకడుపు.

కరి- ఛీ ! నిర్భాగ్యుడ ! నోరుమాసికొనుచు. మరరాజుగారితో ద్వారకకు మనము మాత్రము వెళ్ళమనుకొన్నావురా !

దీక్షు- (పట్టరాని సంతోషముతో) నాయనా ! వీరకడుపువల్లగా నన్ను బ్రతివించినావోయి ! (కాగలింపుకొనుచున్నాఁడు)

(తెరలో)

ఎవరక్కడ ? ఇంద్రాదులు వచ్చుచున్నారు. పొండు.

(ఉభయయునిష్క్రమించిరి.)

ఇదివిష్కంభము.

(అప్పుడింద్రాదులు ప్రవేశించుచున్నారు)

ఇంద్రు- నారదగురువర్య ! మనమువచ్చి కడుదడవాయె, ఘటోత్కచుడు మనలఁగా!

ర్యారంభము నేయుచుండుడని తాఁజని యింకయు రాలేదు.

నారదు-(ప్రక్కకుచూచి) అదిగో ! మాటలో నే వచ్చుచున్నాఁడు తా నొక్కరుడేకా

క బలరామాదులను గూడ లాగికొని వచ్చుచున్నాఁడు ! బలరామునికిఁ దిక్క
తీసినది కాఁబోలును !

(బలరామ, శ్రీకృష్ణ, ఘటోత్కచులును మఱికొందఱునుప్రవేశించుచున్నారు.)

దేవేం. ఆయ్యా ! మీరందఱీ యాసనములఁదయ నేయఁడు.

అందఱు- (కూరుచున్నారు)

కృష్ణు- దేవరాజ ! ఈతీర్థమున నిన్నుఁజూడఁ గల్గితినిగదా !

దేవేం- దేవాదిదేవ ! మీరు సర్వదా మమ్ములను వేయికన్నులతోఁ జూచుచునేయు
న్నారు. మాకు నిజముగా వేయికన్నులుండినను మిమ్మునను గనుఁగొన శక్తులము
గాము. నాయదృష్టవశముచే మీదశఁనములభించి కృతాధుఁడ నైనాను.

(సాష్టాంగము జేయుచున్నాఁడు)

కృష్ణు- (ఇంద్రునిఁ జేతులతో నాదరముగా లేవనెత్తి) ఘటోత్కచునితో నాయనా
హైసింబ ! మరమాలస్యము చేయరాదు. సత్వరముగా సుభద్రాభిమన్యులను శీఘ్ర
రేఖను మఱియు నీతల్లి మొదలగు బంధువర్గమును రావించి శీఘ్రముగాఁ బ్రయా
ణము సాగింపుము.

ఘటో- చిత్తము ! నేవక ! మనవారిచందఱు బ్రయాణముచేసిరావింపుము.

నేన- మహాప్రసాదము ! (నిష్క్రమించెను)

సుభద్ర- (ప్రవేశించి) అన్న ! వాసుదేవ ! మీకుమీదద చెల్లెలుననుస్కరించుచున్నది

కృష్ణు- అమ్మా ! మనోరథ సిద్ధియగుఁగాక. మనయన్న గారిదిగో నిన్నుఁదోడ్కొని
పోవచ్చినారు !

సుభ- (విస్తయమును నటించి) ఔర !

సుగంధి॥ కూడుగుడ్డలైనలేక కుంచుచిట్లుకావలం

గోడునొందువారిఁజూడ గోరిరీయిలఁదా

వీడువాసియిట్లునచ్చె వింతదోఁచెనామదికె

జూడువాఁడివీడ నెంత చుల్కునాడురెల్లఱుక ॥

బల- అమ్మా ! సుభద్ర ! బుద్ధిఁ కర్తానుసారికి, య నుపట్టు వాఁరికిదియె ? నీవే
ట్రియుండ నేనెట్లు నిన్నాదరించెదను ? ఇంక జరిగినదాని మఱి సార్వత్రి
ఖ యెట్లయినను నీకోడలు. (చేయిపట్టుకొనుచున్నాఁడు)

౧ వ్య- చెల్లెలా ! నీకువచ్చిన గోడేమి మాకువచ్చినవాఁడేమి ? చూడు.

గీ॥ లోకమంతయు నేకమై డీకొనంగ

• వీకఁబీచమడంచెడు నీకుమారు

లేకమయి మూడులోకములేలఁగఁగరు

వారలుండఁగ నీకేటి వగపులమ్మ ॥

క॥ లోకములో నెవ్వరెనను

వీకనుగుర్యోధనాది వీరులఁగడిమిం

డీకొనిజయించఁగలరే

నీకొడుకులుదక్కనంత నీకుమఁటెలా ॥

సుభ- నీవు పాండవపక్షపాతివి గనుక నట్లు పొగడవపుకాని ఇదియంతయు విజయము

బల- అబ్బబ్బ ! ఏమిదెప్పెదవిక తమింపుము దగ్గి.

సుభ- అన్నయ్యా ! సీరాయుధ ! నీవునాకోరికఁ జెల్లించెదవేరి.

గీ॥ ఎఱిఁగియెఱుఁగక హైడింబుఁడిట్లుచేసె

దీనిమదిలోననుంచక వానిఁబ్రోచి

నీకొనూర్తెనుగొంచుపో నాకుమఁటియు

నెచ్చుటెననుఁ గోడలువచ్చుఁగాక ॥

కృష్ణ- అమ్మాయి ! పశ్చాత్తప్తచిత్తుల కెట్టిదోషములును రావలెను. నీయన్న బలి
దానికే విచారించుచుండ మఱింత దెప్పకుము. అదిగాక.

గీ॥ చెల్లెలా ! నీదుకోర్కెలుబల్లిగుండు

నగ్రగుతుండగు హైడింబు నతిబలమున

దీఁటెఁగానేడు నైతకడు తీవయాటె

పాదములనంటికొనుభంగి సాదరమున ॥

(అప్పుడు, శశిరేఖాభిమన్యులును హిడింబయుఁ బ్రవేశించుచున్నారు)

శశిరేఖాభిమన్యులు- (అందఱు నమస్కరించుచున్నారు)

అందఱును- త్వరగాదంపతులుకండు.

బల- (శశిరేఖశిరము ముద్దాడి సబాష్పగద్గదికముగా) అమ్మా !

గీ॥ నిమిరలోనిన్నురక్కసుఁ డదిమిపట్టి

వనములకుఁ గొంచుపోవనీమనమునందు

నెంతచింతించితివొ నన్ను నెంచియొంచి

యక్కటా ! కూరకర్తుడై వెతినిగదె ॥

(కన్నీరు రాల్చుచున్నాఁడు)

శశి- (తనలో) అవును నిన్నెంచి యెంచి విచారించుచు నేయున్నానుతండ్రీ !

అందఱు- కాలవశమట్లున్నది. నీరాయుధ ! నీకుఁ దెలియనిదేమున్నది. నీవట్లుచింతింపఁ
గూడదు-

కృష్ణ- మేఘవాహన ! నారదాగులతోవచ్చి మనుమనికిఁ బెండ్లిచేయింపఁగోరెదను.

దేవేం- లోకేశ ! లీలామానుష వేషివై భూలోకమున నవతరించిన యాదివిష్ణుడైన వగు

నీవునన్నజ్ఞాపించవలసియుండగాఁ గోరెదనననేల ? (ప్రక్కకుఁజూచి) సేవక

మాతలిని రథమాయి త్తముచేయుమనుము.

సేవ- చిత్తము (నిష్క్రమించెను)

మాతలి- (రథసహితుఁడై ప్రవేశించుచున్నాఁడు)

ఘటో- పూజ్యలార ! రథము సిద్ధముగానున్నది. మీరందఱునధిష్టించుటయే.

అందఱు-(రథమెక్కిరి)

సారథి- (రథమతివేగముతోఁ దోలుచున్నాఁడు)

ఘటో- నాకుదేవ ! ఈయారంభమంతయు మీయాజ్ఞాను బొందకయే చేసితిని నాకుది
గులుగులుచున్నది.

స- వత్స !

॥ దిగులదియేలనోయసుర ధీరమనంబుననన్నెయెంచుచు

త్యగణితవాయువేగముననంబురవీధిని న్నాటిరేయినీ

దగువనిదాటి మామకగృహంబుపయిన్వివయాంజలొగ్గిమా
యగళిశిరేఖదొంగిలిన యావదుదంతము నేనెటుంగనే? ||

క॥ ఓభీమపుత్ర ! వినుమీ
నీభీమపరాక్రమంబు నీశౌర్యంబీ
ప్రాభవమునధిక ధైర్యము
నీభువిసమ్యుతకుఁగలదె యేటికిమాటల్ ||

ఘటో- దేవా ! వసుధాధర కందరాబంధురంబగునిహప్రతిశబ్దంబు మదవేదండంబులమా
దమదంచు చందమునఁ దమయనుగ్రహమే మామకసర్వానిష్ఠములను శమింపఁజే
యనిష్ఠకామ్యములఁ బొందుచుంటిమి.

సారథి- (రథమాపి) అయ్యా ! ఇదిగో బలరామసాధమునకు. పచ్చితిమి.

బల- కృష్ణా ! ఈసుముహూర్తముననే పరిణయముగావించవలెను. శీఘ్రముగాఁ బెద్ద
లను బిలువనంపుము.

కృష్ణ- చిత్తము.

అంచలు- (రథావతరణముచేసి తోపఁజఁ బ్రవేశించినారు-)

రంగము.

—: *బలరామసాధములోని పెండ్లిమంటపము.*:—

(శశిరేఖాభీమన్యులు పరిణయమైయొకరిశిరసుపైనొకరు ముత్యంబులదోసిల్లుజల్లి
కొనుచున్నారు. తక్కినసభ్యులు యథాస్థానములఁగూర్చుచున్నారు)

అభి- (శశిరేఖంగ్రీకంటితోఁజూచి తనలో) ఔర ! ఏమి యీచ్చినాని చెన్న ! ఈ
మెకు యశావసు వచ్చినతరువాత నిప్పటికిగదాయీమెను జూచుభాగ్యమిట్టి.

ఈపెకు:- గీ॥ పెట్టఁబడనియలంకార మట్టెమేనఁ

బుట్టెయశావన మాసవమునుగొనకణ్ణ

మదముముదనునగనియుండె మగువవొల్చె

నంగజనుమేర రేఖసమగనితెముగ॥

క॥ జవ్వనికెమరెనుమేలువ

హవ్యా ! పళిపంక్తికాముఁడధిరోహింపన్

యావనపుశిల్పిగట్టె

మవ్యపుఁబంగారుమెట్ల మాడ్కినినాభిన్ ॥

క॥ మృగములకుఁజ్జగలిగినఁ

దగనీచెలివేణిఁజూచి తప్పకచమరే

మృగములుతమవాలంబులఁ

బగతోనీక్షించిప్రియము వాయవెతలఁపన్ ॥

క॥ సుందరమరాళగతిసౌగ

సుందరిఁజేరంగనీవు సుందరినడకల్

సుందరిగిరిధిక్కుత్తుచఁ

సుందరదన నెన్నబ్రహ్మ కుందరమగు నే ॥

(తలపంకించి) విస్తారమేల ? సర్వోపమానవస్తుసమాహార మొక్కచోయధాస్థాన
ముఁదఁ బొందినదిమచ్చుకాపఁగోరి విధాతయీమెస్సృజింపఁబోలు !

ఉ॥ భ్యాతిగములైపుంజదులఁ గాంతునిదేహముముంపఁబూనితఁ

గౌతుకమొప్పముత్యములఁ గాంతమనోహరరక్తవర్ణమో

చేతధరింపనెఱ్ఱనయిచిమ్మగఁదెల్లనివెకనంబడున్

నాతివిచిత్రమెంతయును నాకపజాలమువోలెదోచెడున్ ॥

గీ॥ అతివప్రతికంఠజాణయోననుచుజనులు

ముదితులై మెచ్చమితిలేనిముతైములను

మీదజల్లంగఁగొక్కారుమెఱుపులేచి

మాక్తికాసారమెడలించుమాడ్కిఁదోచె॥

కానిమ్ము! మాటిమాటికిననుమీఱఁదలఁచు నీచెలియుద్యమముఁజూడ నొకకొంత
వడివేనవిరమిం చెదను.

రామభట్టు- (సభవైపుచూచి) అయ్యవివాహమైనది ఇంకపూజ్యులందఱు వధూవరులనా
శిర్యచిఁపవలెను.

అందఱు- ఆయూరారోగ్యసంతతైశ్వర్యసంపత్ను ప్రవర్తనాసిద్ధిరస్తు. అనియిత్తుతలఁజల్లు
చున్నారు.

మధుద్ర- (పరుగుపరుగునవచ్చి)

క॥ ఇంపగుపుత్రులుగలిగియు

సాంపగుకోడండ్రతోడసూర్యావధిగాఁ
బెంపున రాజ్యము నేయుదు
దంపతులునుఖింతు గాతత తసంపదతోన్ ॥

(అక్షతంజలుచున్నది)

అందఱు- తథాస్తు.

దేవే- వత్స! సౌభద్ర? ఇంకయునీకేమికావలెను?

అభి- తాత! త్రిదివస్పతి! లోకారాధ్యుడగు మామామగ్రికృష్ణమూర్తియొక్కయు మీ
యొక్కయుననుగ్రహముచే జరకాంక్షితయుగు శశిశేఖంజేపట్టితి. మఱియునాకో
రికయిది.

క॥ స్వామియగుకృష్ణునికృపం
గామితములంపడయవలయుఁ గవిసజ్జనులెం
తోమహితముగుణవైఖరి
నీమహిరాజేలుఁగాఁతమీతిరహితగన్ ॥

దేవే- నాయనా! సరే. ఇట్లగుగాక (భరతవాక్యము).

సీ॥ పరఘనాసమానులు, పరధనాపహరులు, పరదారగమనులంచకులును
కల్లకథలుజెప్పికాసువీనములను స్తుతిజేసిలాగడుసోమరులను
తెల్లనికాకియునల్లనికొంగయ్యఁ గలవననము మూఖ్యవజంబు
స్వామింబుదక్కియనాధజనంబుపై దండెత్తువీరయోధవంజంబు
మందుకైననులేకుండమాణిమఱియు
ఘయయుసత్త్వంబుకొచంబుధర్మరతియు
నీతియునహింస, యింద్రియనిగ్రహంబు
పరజనోపకృతియుఁగల్గిపరగునట్టి
యుత్తమాత్తములిలవెలయుదురుగోకై

(అందఱునిష్క్రమించిరి)

ఇదిశ్రీమదాపస్తంబసూత్ర, వాఘాలసగోత్ర, కస్తూరివంశ,
పవిత్రీరుచ్చారాయామత్యపుత్ర, సద్విధేయ, శివశం
కర నామధేయప్రణీతంబైనబలజాసౌభద్రీ
యము సమాప్తము.

• శ్రీ శ్రీ శ్రీ